

S a d r ŝ a j:

Mirko Vidović, Akademik: Da li je naziv "Slaveni" - izmišljotina?	1
Mladen Schwartz: Manifest diversizma (3)	23
Dr. Arzen Pozaić: Srpsko pitanje: Odakle toliki "Srbi" u Hrvatskoj?	33
Diana Majhen: Blago rečeno, protuhrvatske snage su podivljale	41
Stjepan Radić: Živo Hrvatsko pravo na Bosnu i Hercegovinu (2)	47
Đivo Bašić: Dubrovnik u XVIII. stoljeću	73
Ivan Gabelica: Hrvatska državna vlast i blaženi Alojzije Stepinac (4.b)	75
Mate Čavar: Pregled slobodne Hrvatske (19.11.2011.)	85
Hodimir Sirotković: Konstituiranje Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (3)	89
Božo Vukoja: Zemljopisne karte Hrvatske (3)	92
dr. Mitja Ferenc: Boljševička klanja po Sloveniji (5)	95
Pjesme	
Dragutin Tvrčković: Soneti velike ljubavi	19
prof. Žarko Marić: Još vjerujem moj narode u te, da ćeš pronać' do izlaza pute (1)	93

Na naslovnici:

Akademik Mirko Vidović

"Država Hrvatska" izlazi jednom mjesečno, odnosno 11 brojeva godišnje, oko 20. u mjesecu. Cijena primjerka iznosi 14,00 kuna, godišnja pretplata 100,00 kuna. Žiro-račun: 2484008-1105270291 kod Raiffeisen bank d.d. Zagreb.

Nakladnik: Ognjište, nakladna zadruga, Zagreb, Pete Poljanice 7.
Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Tomislav Dragun (tomislav.dragun@gmail.com),
grafički urednik: Lovorka Dragun Mirković (lovorka.dragun.mirkovic@gmail.com),
informatički urednik: Hrvoje Mirković (hrvoje.mirkovic@gmail.com).
Brzoglas: 00385/1/2923756, 00385/91/3388431, 00385/91/3388433,
hitrozov: naklada.ognjiste@gmail.com

ISSN: 1847-9146

Da li je naziv "Slaveni" - izmišljotina?

Mirko Vidović, Akademik

PREDLOŽAK

Postoje mnoga tumačenja pojma "SLAVENI", pokušaji zemljovidnog ubiciranja i povijesnog podrijetla raznih naroda po europskim prostorima posebno u zadnjih sto sedamdeset godina - od habsburškog "Dekreta" o zabrani proučavanja pa i spominjanja podrijetla i značenja pojma ILIRI.

No, stekli su se uvjeti u kojima je ne samo moguće nego i uvjerljivo dokazano da iza pojma SLAVENI ne stoji ni-

kakva posebna rasa, pa ni skupina naroda istorodnog podrijetla.

Pojam SLAVENI je jednostavno lingvistički pojam, nastao iz ideološko političkih razloga i strateških interesa.

Najperverzniji način tumačenja i vrednovanja tog pojma je kobna zabluda koju nazivamo PANSLAVIZAM.

U ovoj raspravi iznijet ćemo nepobitne dokaze da je pojam SLAVENI znanstvena besmislica. Udjimo u bit rasprave!:

U KONTEKSTU POVIJESTI BIZANTA

Treba uzeti u obzir da je Prokopios Kaisareus (prokopije iz Cesareje u Palestini) bio **prvi od kroničara** u borbi Istočnog rimskog carstva, odnosno Bizanta, koji je **spomenuo i objasnio naziv SKLABENOI**, kojim je označio populaciju koja je, u Prokopijevo doba, prodirala s lijeve obale Dunava na desnu, i odatle zalazila sve dublje na prostorima Balkanskog poluotoka.

Prokopije je živio u **šestom stoljeću po Kr.** (500 - 560). Ušao je u službu Imperatora Justinijana II, i postao, najprije **simboylos**, a zatim o **paredros** (tajnikom pa i savjetnikom) Belisara, velikog bizantinskog vojskovođe u to doba, tj. - Flaviusa Belisariusa, Prokopijeva vršnjaka, rođenog na istočnom rubu Ilirije, čovjeka korpulentnog, neustrašivog. I iskusnog u vještini ratovanja. To je bilo burno i opasno do-

ba prodiranja Barbara sa sjevera Karpata, osobito Gota i Belisarovog taktičkog nadmudrivanju sa strateškim ciljem da istjera Gote iz Rima i oslobodi ga u korist svog Imperatora Justinijana II, čovjeka okrutnog i žednog krvi, kako ga prikazuje Britanac Julius Norwich, autor monografije "*A short History of Bizantium*" (prizdanje iz 1988).

Prokopije je bio **najprije kroničar** koji je točno opisivao ono što je vidio, čuo ili doživio u svom okruženju uz bok vojskovođe Belisara, i u ukupnosti svojih djela ostavio je i za nas značajan izvor povijesnih podataka iz vremena prodora Gota, Avara (koje Prokopije naziva Huni), te Anta i **zagonetnih pripadnika naddunavske populacije koju Prokopije naziva SKLABENOI**. Podatke o ratnim varakanjima bizantinskih Rimljana polovicom šestog stoljeća (nazivom Romanoi su sebe nazivali podanici Istočnog carstva), možemo doznati u Prokopijevom

Akademik Mirko Vidović

pozamašnom djelu "*La Guerra Gotica*" (originalni tekst na grčkom uz talijanski prijevod, izd. 1896.).

Julius Norwich o tom razdoblju, otimanje Gota i Rimljana oko Rima i niza drugih opsjednutih gradova u Italiji, posvetio je *Justinijanu II.* (imperatoru s "*odrezanim nosom*"), jedva nešto više od dvadesetak stranica, i nazvao ga je "*zadnji odista rimski imperator*", jer je njegov nasljednik, *basileios* (imperator) *Heraklios* umjesto latinskog jezika, uveo i u vjerskim i u carskim ustanovama - grčki jezik "koine". J.J. Norwich spominje naziv "**Slaves**" za tu zagonetnu populaciju **tek između 688. i 705. godine**, dok kao sudionik ranih prodora Gota sve do juga Italije (čak i na Siciliju) pozorno pratio već od priprema za opsadu Rima, u svibnju 545-6.

U neredu i zbog nejedinstvenih opcija dijelova Rimske vojske, nastale su i odvojene ratne opcije vojnih postrojbi - od Armenaca na istočnoj strani Im-

perije, do Ilira na zapadnom rubu Istočnog carstva.

ILIRI DODJOŠE K SEBI

Naime, kad se je Belizar spremao da preduhitri gotičkog vodju Totilu u pohodu na Rim, Iliri su doznali da se u njihovoj zemlji događaju opasni sukobi. Prokopije je to prikazao na slijedeći način:

*"Tako je govorio Belisar. No, nitko od neprijatelja, ni Goti kao ni Rimljani nisu bili na njegovoj strani. Poslije njihova predaha u pokrajini Emiliji, slobodni strijelac Torimuth s nekima iz njegova okruženja, zajedno s Vitalijem i njegovim vojnicima **ILIRIMA**, dobiše zapovijed da zauzmu to naselje. Na to Vitalije sa svojim trupama krenu prema Bologni, nakon što je doznao od nekog među svojim, zastao je u tom mjestu. Malo kasnije, svi **ILIRI** koji su bili pod njegovim zapovje-*

dništvom, odjednom, a da im nitko nije ništa na žao učinio, odoše potajno i vratiše se u svoju domovinu" (v. P.'GG', III,11).

Prokopije pokušava objasniti odlazak Ilira iz Italije nazad u svoju zemlju na slijedeći način:

"Na adresu Imperatora uputiše objašnjenje zašto su se baš na taj način vratili doma, jer nakon dugog ratovanja u Italiji nisu primili nikakvu naknadu, a radi se o velikim sumama novaca koje su zaradili.

K tome, HUNI su provalili u Ilirik gdje su trpali u zatvore njihovu djecu, njihove supruge, dok oni gube vrijeme u Italiji uzalud, pa se odlučiše na povratak. U početku ljutit, Imperator im ipak oprostí. Kad je to doznao Totila, da su Iliri otišli, on uputi svoje trupe prema Bologni, kako bi se tamo povezao s Vitalijem. Usput se je sreo s Nazar-em, plemićem ilirskog soja i zapovjednikom ilirskih vojnih postrojbi i tu pokazao

krajnju opreznost sučelice s neprijateljem (v.idem, III,11,2)."

Prokopije u ovom razdoblju spominje nekoliko prodora Barbara preko ušća Dunava, a od onih s kojima imperijalna Rimska vojska ima posla, spominje *Hune* i *Obre* (Avare, koje ne spominje pod ovim nazivom).

Prokopijevo izbjegavanje spominjanja i ponašanja Ilira u tom vrlo opasnom razdoblju, čini se, spada u one pojave koje padaju na "slijepu mrlju" istočnog dijela Rimskog carstva, u kojima su Iliri tek simbolično nazočni.

Nakon naglog i "neobjašnjelog" odlaska Ilira iz Italije, Prokopije navede slijedeći Belisarov "potez":

"Belisar je povjerio kustodiju u Raveni Justinijanu s malom grupom suradnika, i odatle se uputio u Dalmaciju, a odatle je proizvedio prema području oko Epidamna (danas Drač, op. M.V.), gdje se je utaborio čekajući nove trupe iz Bizanta (id. III,13)."

Zašto su vojni zapovjednici tako postupili: Iliri se vratili doma, a Belisar se uputio za njima na ranjivo područje ušća rijeke Bojane?

Odgovor na to možemo sastaviti iz slijedećeg Prokopijevog navoda:

"*Armenac Isaak, brat Aratijeve i Narsetov, na čelu vojske sastavljene od Barbara i Rimljana, a koji su došli u susret Belisaru utaborenom u Epidamnu (Draču). Među njima se je također nalazio Ioannes zvani Fogas (žderonja), a koji su imali nakanu da učine veliku uslugu Rimljanima. Jer je trebalo sučeliti se s velikim brojem **SKLABENOI-a** koji su prešli na desnu stranu Dunava, i stali harati zemlje kroz koje su prodirali zarobljavajući veliki broj rimskih podanika. Herula (germansko pleme, srodnici Gota, op. M.V.), koji su zapodjenuli bitku s njima i pobijedili ih, mimo očekivanja, jer su poraženi bili brojniji,*

i poubijali ih, a ostale učinili zarobljenicima, te ih oslobodili i zapovjedili im da se vrate kući (Id. III,14)."

"**SPOROYS**" UPADAJU U TUDJE ZEMLJE

Prokopije nam spominje još nekoliko prodora Barbara, Huna, Anta i SKLABENOI-a, preko ušća Dunava u Tarkiju kao sastavni dio Rimske imperije, kao onaj godine 533, koji je pokušao spriječiti bizantinac kapetan Chilbudio, koji je pao ropstvo u boju s barbarima, a ustvari prešao na stranu neprijatelja. "*Ti barbari su na području Rimskog carstva imali mnoge prijatelje i suradnike s kojima su slobodno mogli komunicirati i to u povjerenju.*" (Id. II-I,14)

Prokopios nam je prenio svoje mišljenje o tim **SKLABENOI**-ma i njihovim bliskim srodnicima **ANTI**-ma, na slijedeći način:

καὶ ἄλλαροι διαπερόντας εἰσὶν ἄπεινας, τὰ δὲ σάματα καὶ τὰς κείρας
οὔτε λευκοὶ ἐς ἄραν ἢ ἔριθοὶ εἰσὶν οὔτε καὶ ἐς τὸ μέλλον αὐτοῖς παρ-
τελῶς τίτραπται, ἀλλ' ἐκέρυθροί εἰσιν ἄπεινας. διαίτην δὲ σαλιερί-
τε καὶ ἀπικμαλιμένην, ὥσπερ οἱ Μασσαγέται, καὶ αὐτοὶ ἔχουσι, καὶ
βίου ἕπερ ἐκείνοι ἐνδεδεχόμενοι γέμουσι, κομητοὶ μένουσι ἢ κακώτεροι
B 336 ὡς φησὶτε τυγχάνουσι ὄντες, ἀλλὰ κἂν τῷ ἀφελῶν ἀποκόλλουσι ἐπὶ ὀφθα-
λμῶν ἴθως. καὶ μὴν καὶ ἄλλαροι Σκλαβῆνοί τε καὶ Ἄντοις ἐν τῷ
ἀνέκαθεν ἦν. Σκλάβοι γὰρ τὸ καλεῖν ἀμφοτέρους ἐπέκλειον, ὅτι ἐν
V 133 σποράδην, αἰμαί, δεσπονημέναι τὴν χώραν οὐκ οὐκ. δεῖ δὲ καὶ τῆ
καλλίην τὴν ἔχουσι· τὸ γὰρ πλεῖστον τῆς ἐτέρας τοῦ Ἰστροῦ ὄχθης
αὐτοὶ νέμονται. τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν λεῶν τούτων πᾶσιν καὶ ἔχει.
Ἄντοι δὲ τότε ἀγριώμενοι, ὥσπερ ἐρρήθη, τὴν ἄνδρα τῶν
ἡμέτερον ὁμολογεῖν σφίσι βίαι Κιββόδιος αὐτὸς ὁ Ῥωμαίων σφαι-
τηγὸς εἶη. ἀρνηθέντες τε κολῶμεν ἡμεῖς. ἐν ᾧ δὲ τούτοις ἀπέρο-

2. μέλλαν M C m f (corr.) 3. ἐκέρυθροι εἰσὶν C m f (corr. δι. με. π.)
4. μασσαγέται D 5. ὥσπερ D ἕπερ W v ἕπερ V κείρας ἐπέκλειον I (marg.)
HP γέμουσι W v V L, B μένουσι M C D m f, HP 6. τυγχάνουσι D αὐτοὶ M
C D m α ἀφελῶν δ. τ. οὐ. ἔπος R. V. = f (in marg.) 6-7. οὐκ οὐκ D 7. ἴσως (sic)
D α ἀφελῶν δ. τ. οὐ. ἔπος R. V. = f (in marg.) 6-7. οὐκ οὐκ D 7. ἴσως (sic)
D α ἀφελῶν δ. τ. οὐ. ἔπος R. V. = f (in marg.) 6-7. οὐκ οὐκ D 7. ἴσως (sic)

"A te narodnosti SKLABENOI i ANTES, nemaju istog zapovjednika, jer oni od starina žive u demokratskim uvjetima, a zajedno su samo kad treba nešto dogovarati ili pregovarati jer ti barbari, jedni i drugi, kad treba znadu vladati i čvrstom rukom. Oni vjeruju u samo jednog BOGA, koji zapovjeda munjama I on je gospodar svih kojima oni prinose žrtve. Oni nemaju pojma o sudbini niti smatraju da to ima ikakva upliva na njih. Oni takodjer obožavaju rijeke, vile i druge utvare koje štiju i prinose im žrtve. Tim žrtvovanjima nastoje zadobiti zagovor i olakšice. I jedni i drugi govore jednim te istim jezikom, potpuno stranim a k tome su međusobno slični, oni su svi visoka stasa i vrlo korpulentni - tijelo im je kao boja vlasi na glavi uglavnom vrlo svijetlog izgleda iako mnogi medju njima imaju tamniju boju. Svi su pomalo crvenkasti, a svi su, poput Masageta (iranskih iseljenika ponad Kavkaza, op. M.V.),

pokriveni prljavštinom." (Id. II-I.,14).

I ovdje dolazimo do onog najvažnijeg, što se tiče identiteta i podrijetla Anta i Sklabenoi-ja. Evo šta o tome zapisa sam Prokopije:

"Zlikovci su i varalice, oni nisu samo malo nego li u svakom pogledu opremljeni vojnom opravom sličnom onoj kod Huna. Nekad su i Anti i Sklabenoi imali jedno te isto zajedničko ime, nazivali su ih SPOROYS. Po mome mišljenju to je zato jer su stanovali u posve izoliranim nastambama, uglavnom na onoj drugoj strani Dunava. Tako su te narodnosti nazivali njihovi susjedi." (Id. II-I.,14)

Dakle: izvorni naziv ovih barbarskih pljačkasa s Karpatskog gorja nije bio SKLABENOI, nego li SPOROYS.

Na kojem jeziku je moguće shvatiti i protumačiti tu riječ: SPOROYS?

Na starogrčkom jeziku riječ **SPORAS znači - RASUTI**, u značenju Raseljeni tj. emigranti. Odakle su oni emigrirali, ako su ih nazivali od iskona "rasuti", rase-ljeni?

NOTA: Podsjetimo se da su iseljenici iz Medije i Persije, po svoj širini Sarmatije nazvani skupnim nazivom: **SAKA**. Na staroiranskom jeziku, znamo **Saka znači - raseljeni**. Tako isto treba protumačiti i medsku riječ **SIGYNNI**, doseljeni Medijci, prema Herodotu, na prostore između Dunava i Jadrana (H. 'L', V,10).

Istina je da francuska "**Velika enciklopedija Larousse**", za Ante tvrdi da su "*Anti došli možda iz predjela južno od Karpata kao ratnički narod, koji je organizirao prvu rusku državu*". (v. 'G.E.L.', t.I., s.444).(Nešto slično tvrio je i ukrajinski redovnik Nestor u doba hrvatskog kralja Zvonimira).

PITANJE: **Tko je, kada, i zašto nazvao potomke tih SPO-**

RA - Sklabenoi-ma? Je li Prokopije izmislio taj naziv?

Umjesto nagadjanja i gatanja u neki pansklavenski "olimp" pun "vila i vještica", dovoljno je da otvorimo na Wikipediji članak "**Islam in Ukraine**". Tu odmah čitamo uputu:

"Na arapskom se za **Slavene** kaže, da su **SAKALIBA**. Ta riječ dolazi iz bizantinskog izvora **SKLABENOI**".

Ovdje vrijedi ona: Šta je u starije: jaje ili kokoš? *Koji je naziv stariji: **SAKALIBA** ili **SKLABENOI**?*

Bez i najmanje dvojbe, ovdje moramo uzeti u obzir da su Iranci iseljenike po sjevernim širinama nazivali **SAKA**. Kad je Darije Veliki s ogromnom vojskom dospio u Skitiju, on je tu formirao podcarstvo **SAKAA**. Herodot nam tvrdi kako su u bitci na Maratonu, Medi i **SAKE** bili rame uz rame sučelice prema Atenjanima.

Pa kako je persijski jezik u dugom nizu godina bio i jezikom

znanosti i kulture islamskog kruga naroda, Prokopije je iz svoje domovine Palestine ponio taj naziv za narod u Ukrajini: **SKLABENOI** - iz svog materinskog, arapskog jezika.

POZOR: Na temelju tog grčkog naziva *SPORI*, dolazi i današnji toliko upotrebljavani izraz *DIASPORA*: Ukupnost rase-ljenika.

PROKOPIJE O DIVLJAŠTVU SKLABENOI-a

Prokopije priznaje da se njemu čini da su Spori "rasuti" sporadično rasipani i to tako, da su "*bili udaljeni jedni od drugih po svoj dužini lijeve obale Dunava, bar "tako tvrde njihovi susjedi".* (Id.III,14) Pa budući da **nisu sobom stvorili jednu jedinstvenu naciju** kojom bi vladao neki vladar, očito je da su živjeli u stanju "prvobitne zajednice": Jedni drugima nisu imali šta otimati, pak su

se **udruživali da idu u tuđe zemlje u pljačku**. Pa kako su se njihove žrtve organizirano branile, pobjeda je ovisila o bezobzir-nijima.

Da bi im stao na kraj, imperator Justinijan II. je nakon prodora tih Barbara par mjeseci prije, odlučio poslati kažnjeničku ekspediciju i "*pozvao ih da mu pomognu zauzeti jednu staru tvr-djavu koja se naziva Turri, a koja se je nalazila s onu stranu Dunava, podignutu još u vrijeme Trajana, rimskog imperatora i u kojoj se odavna nastaniše barbari odakle provaljuju*". (III.,14).

Čudna ideja ali osvojiti grad u kojima se barbari već nalaze da bi za to dobili nagradu, i nije na prvi pogled loša namisao. Tajna je u tome što su tada u toj utvrđi boravili *Huni*, koji su se spremali za invaziju susjednih krajeva - u Imperiji. Problem je u tome što su **Sklabenoj nosili istu opremu kao i Huni**. Pa - daj znaj tko je tko u toj igri nadmu(ndu)rivanja.

Akademik Mirko Vidović

Baš u to vrijeme i oko Rima se je vodila slična drama: Belisar je dobio zapovijed od Justinijana II. da otme Rim i iz njega protjera Gote koji su u zarobljeništvu držali rimskog biskupa Vigilija. Rim je ipak zauzet - na prevaru, odnosno taktikom samih Gota. Tu je teško disertirati o kulturi ratovanja, jer mizerija u kojoj su uspijevale preživljavati imperijalne trupe (u ludilu gladi svašta su jeli) toliko je velika, da čovjek oklijeva da u tom smislu citira Prokopija...

Situacija je bila utoliko mučnija što je Imperator morao slati nove postrojbe u Italiju, sad, kad su barbari prodirali i u sam Ilirik (Id.III.21). Upravo u to vrijeme jake vojne jedinice Sklabenoi-a su prešle Dunav i pokorile su "sav Ilirik": pljačkali, palili, žarili, odvodili roblje. Opsjedali su i srušili niz utvrda, pa i one za koje se je držalo da su neosvojive, a da im se nitko nije smio suprotstaviti, a "vojni zapovjednici

Ilirika raspolagali su s jedva petnaest tisuća vojnika te se nisu ni usudili da se suprotstave napadačima". (III,29)

No kad se je pročulo da okupatori kane prodrijeti u Bizant i tamo ubiti imperatora, Belisar je krenuo iz Italije i dospio usred Ilirika (III.32). Ustvari, Prokopije je ovdje mislio na **Iliricum stricto sensu**, onaj istočni dio uz Trakiju, gdje su barbari već načiniili pustoš i izvršili strašne pokolje (Id. III.33). Najpogodjeniji kraj bio je onaj oko Epidamna (Drača). I dok su imperijalne trupe bile zauzete suzbijanjem pustošenja tog dijela Ilirika, barbari su preko Sigindona (Begrada) prodrli u Srijem i tu rušili gradove i tamanili pučanstvo (Id III.,33). Sirmium je dospio u ruke **Gepida** (narodnost srodna s Ostrogotima), koji su se hvalili da kontroliraju svu Daciju. Prokopije tvrdi da su ti sjeverni narodi bili kršćani-arijanci. (Id. III.34)

Prokopije nam, na minuciozan način, ukazuje na **prednost germanskih plemena u odnosu na Sklabinoi-e**, jer ovi zadnji nakon paleži, rušenja i pljačke, nisu ni u okupiranim krajevima pokušavali trajnije učvrstiti svoju vlast i urediti kakvu takvu državu. Te Sklabinoi-e su ta plemena koristila za prethodnicu, pa kad bi napravile rusvaj u područjima gdje bi provalili, vraćali bi se s plijenom i s robljem, dok su disciplinirane postrojbe Barbaru u tim krajevima uspostavljale vlast i održavale se dulje vrijeme, kako je to bilo s Totilinim ljudima u Italiji. Justinijan je potencirao vojne aktivnosti oko Rima i po Italiji, kako bi odvratio Totilu da sa svojom brojnom i discipliniranom vojskom krene na Carigrad.

No, u to vrijeme - tvrdi Prokopije - vojna postrojba Sklabinoi-a, s ne više od tri tisuće vojnika, presla je bez zapreke Dunav, prešla Ebro, tu se razdijelila u dva pravca: jedna od tih postrojbi

udarila je na Ilirik koja je, neočekivano, doživjela poraz, pak su se preživjeli dali u bijeg, sve do utvrde Turulo u Trakiji. "*Nakon toga oni su se dali u pustošenje svih krajeva Trakije i Ilirika. Zauzeli su brojne utvrde jedne za drugima ... nakon čega su ti barbari udarili i na rimski teritorij, što nitko nije očekivao ... posebno utvrdu Topero uza samu tračansku obalu na samo dvanaestak dana hoda od Bizanta*". (III.,38)

"*Njihove postrojbe od jedva petnaest tisuća ljudi, nasrnuše odjednom u pljačku, grabeći sva bogatstva te robove, djevojke i žene. Nisu nakon toga poštjednili nikoga ... čim bi stupili nogom na rimsko tlo, oni su ubijali bez milosti sve što je bilo na njihovom putu na cijelom području Ilirika i Trakije - koje pokriše lješinama a da nikog nisu pokapali. Ubijali su nasumice sve, ne više sabljama, niti kopljima, niti nekim uobičajenim načinom, oni bi zabili šiljat kolac u zemlju i na njega bi ih na-*

sadili silom i nasilno tako da su šiljak kolca ugurali duboko kroz crijeva i mučili ih dok ne umru... Ubijali su i, klali kao psi i kao zmi-je, na životinjski način... Ostavili bi na životu samo one koji su nosili silno blago koje su nagrabili sve do u njihovu zemlju, gdje bi ih onda poubijali..." (Id. III.39).

"Bizant je vodio brigu, kako u Trakiji tako i u Iliriku prema želji imperatorove djece Justina i Justiniana koji su ga predvodili. S odobrenjem Imperatora pridružili su se konjici koja je bila na raspolaganju u Trakiji. Još je bilo dosta Barbara na lijevoj obali Dunava koji su bili voljni za dobru plaću pridružiti se rimskoj vojsci. Longobardi su za takvu službu imali na raspolaganju tisuću konja i bili su u spremni dati im ih brzo na raspolaganje". (Id. III.39) Zaštitni garnizoni carske vojske bili su raspoređeni od Serdica (Sofija danas, op. M.V.), te u Nišu i u Iliriku strictu senso.

No uza sve to, Anti i Sklabenoi su uspjeli pregaziti Dunav i u naglom prodoru dospjeti do pod zidine Soluna. No, iza ledja na njih sunuše postrojbe iz Serdica, i barbari se nadjoše između dvije vatre: s prijeda i s ledja. Kad su shvatili u kakvu su situaciju zapali, barbari su skrenuli udesno i pošli pravac na Ilirik, i prema Dalmaciji, kako bi odatle udarili - na Italiju. No kako nisu imali nikakve pomorske snage, rimska vojska ih je preduhitrila, jednim dijelom s otoka Krfa, a zatim i s obala Sicilije, ali su se našli u strašnoj oluji i vjetru koji su ih usmjerili u drugim pravcima. (Id. III.40)

Rimski vojskovođa "Ioannes, na čelu združene vojske dopije u Dalmaciju kako bi stabilizirao sigurnost oko Solina. Tu je kanio i prezimiti, a onda, okolo mora krenuti u Ravenu. A Sklabenoi, oni koji su tu prije stigli na carski teritorij, kako sam već opisao, kao i u slučaju drugih po-

kušaja, prelaskom Dunava uspjeli su izići nekažnjeni s teritorija rimske Imperije". (Id.III.40)

Prokopije je u više navrata spominjao upade Anta i Sklabenoi-a - kako prodiru s lijeve obale Dunava i pljačkaju po Trakiji i po južnom Iliriku, ali ne opisuje ni haranja tih Barbara po Dalmaciji niti rušenje gradova na teritoriju zapadno od Drine.

No britanski diplomat i povjesničar, *John Julius Norwich* nakratko je spomenuo slijed prodora Anta, Sklabenoi-a i Huna a osobito se je osvrnuo na - strašnu sudbinu koju su doživjeli Sklabenoi kad su dospjeli pod vlast Bizantinaca.

Prema Norwichu, godine 537 dogodila se je prva provala bande od oko 1.600 združenih pljačkaša Sklabenoi-a i Huna. No, četrdeset godina kasnije (Prokopije više nije bio živ), 577 Dunav je prošlo oko 100.000 barbara među kojima su bili i Sklabenoi, koji su preplavili Trakiju i Ilirik, tako da se

je jedan dio te najezde oborio i na zapadne strane Balkana. Godine 626 Sklabenoi su brodovljem uplovili u carigradsku luku "Zlatni rog", pod same zidine Carigrada, gdje su ih bizantinske snage razbile i razoružale. Nakon nagodbe o miru i sudjelovanju u održavanju mira, Bizantinci im dopuste da se nasele po opustošenim krajevima u Solunskom tematu, pa i južnije, sve do Peloponeza.

No kad su se malo oporavili, Sklabenoi su se ponovno organizirali i odlučili napasti Carigrad. Imperator Justinijan II je organizirao veliku hajku na njih, opkolio ih i prisilio da se prebace, pod nadzorom vojne sile, preko Bospora na tlo Male Azije, gdje im je dao takodjer opustošeni dio sjevero-zapadne Male Azije. No kad su *Sklabenoi* otkazali poslušnost Bizantu, prešli su na stranu neprijatelja (Persije). Radilo se je o 20.000 pobunjenika. *Bizantinska vojska ih je i tamo opkolila, zatim - kako izričito tvrdi Norwich -*

sve ih poubijala, i odrasle, i žene im i djecu i - bacilli ih kao strvine u more. (v. JJN:'S.H.B., s. 127.).

A oni koji su ostali u zaledju Bizanta i Soluna, pridružili su se Bugarima, s kojima su se kasnije i stopili.

Ni John Julius Norwich **ne govori o masovnom naseljavanju tih Slaves-a po Panonskim dijacezama**. O tome je pisao imperator Konstantin Porphirogenet, govoreći o savezu Bielohorvata i basileiosa Heraklija.

Bielohorvati su iz Dioklecijanovih Panonskih dijaceza protjerali i Avare i Sklabenoi-e, koji se tamo više nikad nisu usudili prodrijeti i na tudjem ostati.

* * *

RESUME

Le mot SLAVE n'est devenu historique que depuis la publication du "*Decret du 11.janvier*

1843" par lequel François de Habsbourg a interdit les recherches sur l'histoire des Illyriens ainsi que le Mouvement illyrien, fondé par un groupe de jeunes intellectuels de Zagreb faisant suite à la brève histoire des Provinces illyriennes créées par Napoleon I. au début du dix-neuvième siècle.

Les jeunes "Illyriens" en Croatie devaient remplacer le substantif ILLYRIEN par le neologisme SLAVE que les Croates devaient considérer comme ayant été leurs ancêtres dont les Croates auraient fait partie avant les 'grandes migrations des peuples' au sixième et septième siècles, du temps des empereurs byzantins Justinien II et son successeur Heraclius.

Personne n'a prouvé que les Croates avaient une origine Slave. Personne n'a jamais élaboré, de façon scientifique - indubitable,

l'origine et la signification originale du substantif SLAVE.

La slavophilie a dégénéré dans le panslavisme - le philosophe allemand Herder affirmait, dans son ouvrage "*Histoire de l'Humanité*", que les Slaves étaient *une race* et lui a donné une '*mission historique*' (que l'Eglise orthodoxe russe prit pour 'paroles sacrés'). Or, le fondateur de l'anthropologie scientifique, le Suisse Eugène Pittard a démenti cette assertion et a prouvé que '*la race slave n'existe pas, pas plus que la 'race latine' ou la 'race germanique'*'. L'historien autrichien Dumler en a fait une thèse très éclectique et cette thèse, officialisée dans l'enseignement des Habsbourgs était et est restée - intouchable.

Or, comme le *mot SKLABE-NOI, à l'origine du mot SLAVAS,* dans le III. Livre de Procope de Cesarée, désignait, avec les Antes, l'un de ces peuples bar-

bares du Nord des Carpates qui faisaient irruptions et ravages sur les Balkans, c'est bel et bien dans ce même ouvrage de Procope que l'on peut trouver preuve du contraire - que *le mot SKLABE-NOI désignait une population historiquement non identifiée* de l'espace de la Scythie ou était éparpillée la population immigrée qui s'appelait *SPOROYS*. En grec ancien *SPORI* veut dire - éparpillé, c'est à dire dispersée, la signification exacte de ce mot se trouve dans la racine du mot grec *DIASPORA*.

Ce n'est pas par hasard qu'*en arabe* on appelait la population du nord de la Mer Noire - *SAKALIBA*. La racine de ce mot arabe vient du mot perse *SAKAA* - c'est à dire - la très ancienne diaspora iranienne que Darius le Grand a organisée et unie sous la denomination *SAKAA*.

Par conséquent, *le mot SLAVE vient du mot SAKAA* -

c'est à dire la diaspora medo-perse (d'origine aryenne). Le chroniqueur grec Hérodote a consacré l'un des ses neuf livres à la population scythe qui vivait dans la Sakaa.

Où chercher la race SLAVE parmi les descendants des SPO-ROYS, lesquels, selon Procope, "parlaient la même langue à nulle autre comparable"?

BIBLIOGRAFIJA

Procopio Di Cesarea: "La Guerra Gotica", Ed. Domenico Comparetti, Roma, 1896;

John Julius Norwich: "A Short History of Bizantium", Londres, 1988;

Dr Ferdo Šišić: "Pregled povijesti hrvatskoga naroda", Izd. Matica Hrvatska, Zagreb, 1966.

<http://fr.wikipedia.org/wiki/belisaire>;

http://islam.in.ua/20/eng/full_articles/3359/visibletype/1/forceparenti

Soneti velike ljubavi

Dragutin Tvrčković,
"Omladina", Zagreb,
br. 6-7, veljača-ožujak
i br. 9, svibanj 1939.

1.

Pa neka zbore, da je nemoderno
pjevati pjesmu rođenoj si grudi -
i slavulj pjeva sav svoj ushit ljudi
starinskoj šumi zanosno i vjerno.

Ti ni jesi čuvstvo novo, efemerno.
Prastar si zanos što razgara grudi.
Iskru što na dnu srca mi se budi
pjevat ću tebi iskreno i smjerno.

Pjesma si sama: sve su tvoje boli,
sve radosti i slave ovjenčane,
sve ljute borbe za opstanak goli,

i što ih vrijeme zada, teške rane,
pjesma je sve, od sina što te voli
dar primi taj u ove tmurne dane.

2.

Suznu i tužnu domovinu imam
i ko svet žižak u srcu je nosim.
S nebesa jasne zvijezde snimam
i sitan biser taj sveđ na nju rosim.

Sav jad i tugu njenu na se primam
i bolnim grčem očaju prkosim.
Plamenim srcem i nemirnim rimam
sretniju sudbu zanosno joj prosim.

Hrvatska draga, zaplakana mati,
izaspi na me tvoje boli stoljetne,
sve čemere sa bezbrojnih Golgota —

i nosit ću ih s vjerom da ćeš sjati
u sjaju sva u neke dane proljetne
blistavom stazom novoga života.

3.

Ko kip si plača vječnoga lica
u velo teške tuge zavijena.
I svojom bolju gorda, zanesena
stojiš ko sveta, davna mučenica.

I čvrsta silna stojiš vrh ravnica
zelenih naših i vrh surih stijena
vrh sviju sudba i vrh svih vremena,
neslomiva i vječna pobjednica.

Po sudbi svojoj slična si Niobi
da gledaš gdje ti redom djeca ginu, —
po bolu veća, jasnija po kobi.

Pa ipak teret očaja ne svinu
tebe i patnja vjekovna ne zdrobi. —
Uspravna čvrsta gledaš u daljinu.

4.

Sad robinja si, a bi od davnine
kraljica slavna kroz stoljeća duga —
kraljica divna, a sad pepeljuga
gonjena bičem nemile sudbine.

Sputana lancem čekaš, kad će tmine
razbiti se, te rasplnuti tuga.

Dan čekaš velik, da blistava duga
nad tmurnim obzorom ko oganj sine

bojama divnim kraljevskog ti plašta.

U luku tada, kamo sam ti brodi
njihana dahom raspirenih mašta

pustit ćeš sretna da te srce vodi —
to silno srce koje vazda prašta —
ususret divnoj boginji Slobodi.

5.

O domovino — kakva bila da si —
ja sin sam tvoj i ljubiti ću te svagda. —
I ta je ljubav ko sunčani znak da
razaspe sjaj, ma bili tmurni časi;

i ko srmena tkanja tanke vlasi
nježna je; i ko svilen sjaj smaragda
blistava čista; i ko plamen jak da
svedj sjajna, a nikad se ne gasi.

O domovino, ljubiti ću te vazda,
Srce ko sunce bit će mi, što prosu
srebrne zrake povrh tvojih brazda ...

Pa nek izgori, nek u sitnu rosu
na njive tvoje ljubav svoju razda
to srce moje u plamnu zanosu.

6.

U nama bukti ponos: nikad ničke
pognuli glavu, nikad nijesmo šiju
pod udarcima svili, što nas biju
u teške dane crne, zlopatničke.

Ne, nijesmo čeljad duše podložničke.
Ne slomi teret vjekova nas sviju.
Krijesovi krasni u srcu nam vriju
ponos i prkos krvi buntovničke.

Ponosan rod smo mi! — i nek oluje
sve žešće riču, munja sve to ljuća
po nama bije, divljim krikom huje

orkani, i lava prži nas vruća —
sve to će proći. — Još će da zabruje
pobjedne pjesme **našeg uskrsnuća**.

Manifest diversizma (3)

Platforma za Novi Eon

Mladen Schwartz, Zagreb

OKOLIŠ

Ljudska je dužnost sredstvima politike štiti Božje stvorenje: radi Boga, svijeta, ljudi i posebnih naroda. Ekologija je ključno sredstvo u ušćivanju, u konzerviranju, posuđenoga nam, danog i zadanog svijeta. Ekologija je stoga bitna sastavnica desne politike, premda ju je u XX stoljeću uzurpirala radikalna ljevica, koja je, pozivajući na zaštitu svake ptice i svakoga stabla, u istom dahu zločin nasilnoga pometnuća nježno nazivala "pravom žene na svoj trbuh". Na zaštiti okoliša moraju surađivati države i narodi, jer ugrozba okoliša ne zna za granice.

KONZERVATIZAM

Nije konzerviranja, ušćivanja, vrijedno što god. Ono što naprosto jest, što je u ovom ili onom vremenu bilo, može biti i bezvrijedno. Ne valja konzervirati puki *status quo*. Konzervirati treba ono što je vrijedno ušćivanja. Ako takvoga nema, treba ga stvoriti, pa onda konzervirati.

MONARHIJA

Tradicionalno i arhetipski, monarhija se čini naravnim političkim ustrojem. Monarhija se ne suočava s problemom naslijeđa, omogućuje kontinuitet vlasti, te

načelno jamči nacionalno jedinstvo i svim stališima blisku očinsku vlast. Svakako, oduvijek je i posvuda bilo dobrih i loših monarha; loše se nije moralo trpjeti, nego ih se moglo i svrgnuti, kako nam pokazuje povijest. Nakon pobjede protumonarhističkih revolucija od XVIII do XX stoljeća, stvari ne stoje dobro za apsolutnu nasljednu monarhiju. Neke njezine prednosti mogu preuzeti različiti oblici izbornih autokracija i karizmatičkih diktatura.

ARISTOKRACIJA

Posve je naravno da oni koji vladaju ne budu osrednji ili loši, da moraju biti najbolji, jer samo tako najbolje će se služiti općem probitku. Uz tradicionalnu monarhiju ide i nasljedno plemstvo, koje je - do faze dekadencije - zaslužno za ono najviše što ga je čovjek kroz povijest stvorio. Elite valja prihvaćati, obnavljati ili stvarati na svim razinama: političke i gospodarske, duhovne i moralne.

DEMOKRACIJA

Antička demokracija nije uključivala čitav narod (primjerice, robovi i žene nisu imali politička prava), a moderna demokracija neizravna je, što će reći da ni u njoj ne vlada cjelina naroda, nego oligarhija najčešće manjevrijednih delegiranih predstavnika. Laž je demokracije u pretpostavci da su ljudi jednaki i da je većina u pravu, te da su brojka i snošljivost vrijednije od istine i pravde. Suvremena parlamentarna demokracija komplicirana je, pokvarena je i skupa, brblja a ne odlučuje, te svojim strankama razbija nacionalno jedinstvo. Službenim demokratskim pravovjerjem pak ograničava i progoni slobodni duh. Narodu ne treba demokracije, nego vođe. Pogodnosti demokracije valja svestrano koristiti kako bi se ona dotukla. Poželjna je samo organska demokracija, u kojoj autentični vođa besvjesni narod uzdiže nad njega samoga, izražavajući i štiteći njegov pravi probitak.

LIBERALIZAM

Liberalizam je protiv slobode, on ne podnosi slobodnog čovjeka. Liberalizam nas nježno porobljava, stvarajući iluziju slobode. Njegov govor o slobodama i pravima je neiskren. On je totalitarno i inkvizitorski protivan svakomu ne-liberalnom svjetonazoru ili političkom pokretu. Izvorno nastavši kao korektiv demokracije, on se s njome stopio u neraskidivi amalgam. Pod izlikom slobode i prava, liberalizam čovjeka iskorijenjuje iz njegove naravne organske zajednice, pretvara ga u apsolutni individuum i prepušta ga samome sebi. Nakon smrti komunizma, liberalizam, u sprezi s parlamentarnom demokracijom, najveći je neprijatelj čovjeka i njegova svijeta, podliji negoli što je to komunizam uopće mogao biti.

KOMUNIZAM

Komunizam je bio moderna eklektična mješavina plebejske demokracije, oligarhijskog pseu-

doelitizma, tiranije centralnog komiteta, terora KP i utopijske iluzije. Komunizma više nema: i marksistička teorija nakon sloma konkretnih režima izgubila je na utjecaju i posve se marginalizirala, a raspadom SSSR-a više ne prijeti ni komunistička varijanta imperijalizma. Smrt komunizma širom je otvorila vrata nadiranju liberal-demokracije u još neosvojena područja, te uspostavi njezine globalne prevlasti. Bilo bi bolje da je komunizam odumro postupno, oslobodivši se svojih najslabijih strana - primitivnog dogmatskog ateizma, državne ideologije i isključivo planske privrede, a zadržavši ono zdravo: jaku državu i vojsku, narodno jedinstvo, autoritarnu i hijerarhijsku vlast te strogo pravosuđe, pa i stanovito prihvaćanje nacionalnog načela (jer komunistički internacionalizam, za razliku od građanskog kozmopolitizma, nije bio bezostatno protivan naciji). Kroz unutar-nju reformu komunističkog ustroja naskoro bi se iskristalizirale nove, svježije elite. Ovako će biti neusporedivo teže ozbiljiti isti

model rušenjem neosjetne, blage, dekadentne liberal-demokratske terorističke tiranije.

ANARHIZAM

Hvalevrijedna je anarhistička strast slobode, opiranje opresiji, volja za autonomnim određenjem pojedinca. No, za najveću većinu ljudi anarhistički ideal neostvariv je i nepoželjan. Tek iznimni čovjek ima pravo izreći ono "*non serviam*" (ne, ne ću ti služiti!), ali i to samo ljudima, a nikako Bogu. Anarhizam niječe svaki autoritet, i državu i religiju, vjeruje da su ljudi dobri, jednaki i da mogu u spontanoj zajednici opstati bez države. Sve su to zablude i iluzije. Anarhistički ideolozi i borci osporavali su političke ustroje, te izvodili atentate na okrunjene i neokrunjene glavešine. Međutim, kada im se, u španjolskom građanskom ratu, vlast valjala ulicama, nisu je bili kadri uzeti - jer su protiv svake vlasti.

FAŠIZAM

Nastavši prvih desetljeća XX stoljeća, fašistički su pokreti obećavali ponuditi uvjerljivu i djelotvornu alternativu tiranskom komunizmu i jednako tiranskoj, ali ujedno dekadentnoj demokraciji. Da nije igrom ratne sreće izgubio rat, fašizam bi uspio u svojoj misiji. Kada je jednom poražen, lako ga je bilo od mnogo gorih protivnika optuživati za diktaturu, ratne zločine, rasizam, imperijalizam (u kojem su fašiste daleko nadmašili liberal-demokrati i komunisti!), kič obnove Rimskoga Carstva... Fašizma više nema, ali od njega ostaje patos idealizma, aristokratizma i ljudskih razlika; volje, borbe i žrtve; dužnosti i hrabrosti, muževne stege i otpora ženstvenoj sentimentalnosti. Pod terorom ratnih pobjednika riječ »fašizam« postala je kukavnom poštapalicom za sve što se antifašistima ne sviđa. Fašizam po mnogim značajkama ostaje najbolje što je u svojoj politici iznjedrilo XX stoljeće. Valja, međutim, raz-

likovati ono što je u fašizmu živo od onoga što je u njemu mrtvo.

DIKTATURA

Svaki je oblik vladavine diktatura manjine nad većinom, pa i u demokraciji, koja se nazivlje većinskom vladavinom, vlada zapravo klika slučajnih odabranika. Potrebna je, međutim, odgovorna, požrtvovna, benigna diktatura, oslobođena tradicionalnih manjkavosti despotija i tiranija - kako bi povećala narod u smjeru njegova dobra, te ga uzdigla na višu razinu Bitka. Narod sam sebi pomoći ne može, sobom vladati ne umije, a demokracija ga kvari i izopačuje.

POSTMODERNA

Već zadugo ideolozi pripovijedaju o »smrti ideologija«. Danas, na početku Trećega tisućljeća, svijetom ipak vlada ideologija - jedna jedina, liberal-demokratska, agnostička, pluralistička, relativistička i permisivistička.

Ništa ne znamo, nema čvrstih dogmi, i zato je svakomu dopušteno misliti i činiti što ga je volja, miješati ideje i ideale kako god hoće, ne vjerovati čvrsto ni u što, samo ne smije dovesti u pitanje antidogmatsku dogmu demokracije. Ovakvo stanje duha uglavnom je istovjetno s takozvanom Postmodernom. Jedan od proizvoda Postmoderne jest i eklektična umjetna religija *New Age*. Postmoderna je posljednji akord Moderne na izdisaju, i sada je riječ o tome da se obje nadvladaju.

DEKADENCIJA

Naše kasno postmoderno vrijeme sekularno je i demokratsko, ono je vrijeme egalitarne emancipacije i lijevog totalitarizma, vrijeme otuđenja od autentične ljudskosti (koja je uvijek različita za različite vrste ljudi), napokon, vrijeme posvemašnje dekadencije, opadanja, sustajanja, iscrpljivanja i linjanja. Nema više duhovne discipline, velikih vizija, velikih ideja i ideala, uzvi-

šene umjetnosti, duboke filozofije. Zamiru stroge kreposti, karakter i volja kapituliraju, utočište se, umjesto u Bogu i stvaralaštvu, pronalazi u banalnom užitku, niskim požudama i strastima. Norme ne obvezuju, sve je dopušteno i legitimno. Razvrat se proglašava poželjnim, dobiva aureolu kreposti. Pacifizam i okultizam postaju obvezatnim člancima vjere. Problem je svjetskoga trenutka kako dokrajčiti dekadenciju koja je obuzela naš svijet. Uspije li se u tom naumu, svijet je do daljnjega spašen. Ako li ne, općenita je propast neizbježiva. Ipak, dekadencija nije samo propadanje svega vrijednog; ona i sama propada, iscrpljujući se u sebi. Ne znajući pak kako će se i kada to zbiti, moramo je dotući.

GLOBALIZAM

Oduvijek je bilo nadnacionalnih, protunarodnih, internacionalističkih, pače, kozmopolitskih projekata. Obijesni čovjek umislio si je da između njega kao poje-

dinca i apstraktnog "čovječanstva" ne treba posrednika. Ali još nikada ta nastrana zamisao nije kao danas dospjela mogućnosti ostvarenja. Neprijatelji naroda hoće svjetsku državu. U njoj bi razmjerno brzo nestale sve bogodane razlike ljudi, naroda i rasa, političkih ustroja, tradicija, običaja i ideja. Globalizacija je uzela maha: narodi se udružuju u unije, liberal-demokracija postaje svjetski propisani svjetonazor, amerikanizam univerzalna kultura, a engleski jezik *lingua franca* čitavoga svijeta. Pošasti globalizacije može se suprotstaviti samo globalno, na njezinu terenu.

ŽIDOMASONERIJA

Židovi su zagonetan narod. Ako ih je Bog uistinu izabrao, onda ih je kroz čitavu povijest, nevjernje, On i kažnjavao. Od samoga početka ostali su im narodi bili neskloni. U Antici su bili zazorni zbog neštovanja poganskih božanstava, od Kršćana su proganjani kao ubojice Spasitelja, u moderno vrijeme kao narod drugačiji od

Ankica Lučić

ostalih, opterećen osebnim usudom, dospjeli su na udar rasizma i nacionalizma. Nakon izlaska iz geta, nakon emancipacije što im ju je donijela Revolucija, Židovi se postupno infiltriraju u narodni život svojih gostoprimaca, često hineći asimilaciju, a zapravo stvarajući potajnu državu u državi, kako bi neopaženo promicali svoje globalne vlastite probitke. U XIX, a osobito XX stoljeću, Židovi su postali financijski, politički i duhovno moćan čimbenik zapadnoga svijeta, što je izazvalo naravne reakcije ugroženih naroda. Svoja, dobrim dijelom samozavrijeđena i mnogostruko pretjerana stradanja tijekom II Svj. rata iskoristili su za pljačkanje, vrijeđanje i ponižavanje »gojskih« naroda. Osobito nakon osnutka židovske države na tuđem prostoru, ojačale su ponovno obrambene protužidovske reakcije. U sprezi s masonske pokretom, koji i sam potječe iz starih židovskih rituala, pa se sa Židovstvom prigodice i izravno povezuje, a u koaliciji sa židoljubnim i Židovima impregniranim USA, Židovi su danas suodlučitelji svjetskoga usuda. Ako teorije urote i pretjeruju govoreći o njihovu utjecaju, on je ipak

golem. Dok je tako, bit će i antisemitizma.

NOVI EON

Veliki su pokreti na pomolu, velike kataklizme i katastrofe. Nadolazi novo, titansko vrijeme, opasno, strogo i tvrdo, neumoljivo i nesentimentalno, muževno vrijeme borbe i nejednakosti, vrijeme uzvišenog i svečanog patosa. Kroz te porođajne muke mogao bi se izroditi novi, čovjeku primjereniji i njega dostojniji svjetski poredak. Početak Trećega milenija mogao bi označiti uspostavu Novoga Eona, junačke obnove autoriteta i hijerarhije, aristokracije i elita. Pobjeda ne će biti laka: postoji i drugi pol. Ako ga se pravodobno ne onesposobi, zlo se piše našem starom svijetu. Pred nama je neviđena gigantomahija, grandiozni rat za spas časti i dostojanstva ljudskoga roda.

KAKO DO NOVOG EONA

Eda bi se zakočila navala nivelatorskog, protunarodnog judeomasonskog globalizma, treba također djelovati globalno, ali uvijek misliti "lokalno", nacional-

no. U tom cilju valja udružiti pojedinačne pokrete u smjeru nacionalnih revolucija i nacionalnih diktatura, s uspostavom općenite, jake i djelotvorne nacionalističke internacionale. Kada se potoci sliju u veliku bujicu, nadošao je čas za veliki svjetski prevrat koji će, vođen velikom vizijom i nepokolebljivom voljom, pomesti napolavine lažne povijesti te radikalno nadvladati globalni *status quo*, eda bi otvorio put da nastane Sve Novo, da iz kaosa izraste kozmos. Bit će to svakako i obnova prošlosti: i Grčke i Rima, i Srednjega Vijeka i Renesanse, i Istoka i Zapada, svega zdravog što su ga donijela predmoderna tisućljeća, ali uz ono Novo i još neviđeno. Bit će to ispunjenje Trećega milenija i priprava ljudskoga roda za neuništivi život u Vječnosti.

EURO-REICH

Na europskom planu, Novi se Eon ima očitovati kao uspostava novoga europskog carstva, *Euro-Reicha*, koji će nadovezati na trostruku tradiciju *Reicha* (Karla Velikog, Srednjega Vijeka te njemačkoga *Reicha* iz zamisli Konzervativne Revolucije i prakse

njemačkoga nacional-socijalizma), ali uz uklanjanje njihovih manjkavosti te uzdizanje na višu razinu. Europa će (a) biti konfederalna zajednica slobodnih, samostalnih, suverenih, nezavisnih nacionalnih država, (b) u jedinstvu općeg (kontinentalno), posebnog (nacionalno) i pojedinačnog (regionalno, ali u organskoj ukorijenjenosti u nacionalno), (c) uz ulogu središnje, njemačke nacije kao jednoga *primus inter pares*, (d) sa simboličnom carskom krunom potomka neke od velikih i/ili važnih dinastija (Hohenzollern, Habsburg, Sachsen-Coburg-Gotha, Bonaparte, Bourbon...) (e) u sudbinskoj i ključnoj sprezi s azijskim kontinentom, hispanoameričkim podkontinentom i arapsko-islamskim svijetom - kao protutežama sjevernoameričkom imperijalizmu. Ozbiljenje ove europske vizije uključuje, dakako, i destrukciju današnje tehnobirokratske, judeomasonske, liberal-demokratske, centralističke, lijevo-totalitarne i protunarodne Pseudoeurope.

ULOGA FILOZOFIJE

Može li se goleme svjetske promjene postići temeljem čiste

misli, velikih nacрта, te dobre i jake, udružene i organizirane volje, - ili su potrebne "objektivne okolnosti"? Štoviše, mora li se sve prepustiti samo odvijanju slijepa i neumoljive "povijesne nužnosti"? Na materijalu dosadašnje povijesti uvjerljivo se pokazalo da strogi zakoni ne djeluju, a da objektivne okolnosti nisu neizmjenjive. Ljudske strasti, povijesni narodi, veliki pojedinci - i determinist Hegel drži da oni određuju povijesni tijek.

Jedan Hegelov učenik u mladosti je sročio formulu koja veli da su "filozofi do sada svijet tumačili, no riječ je o tomu da ga se mijenja". On je to zamislio u sklopu uvjerenja da je filozofija povijesno dovršena, te da je se može i treba nadvladati revolucionarnom akcijom na uspostavi "savršenoga društva". Filozofija, međutim - kako se i vidjelo u međuvremenu što nas dijeli od toga umnika - nije iscrpila svoju ulogu. Njezina je uloga, dapače, ključna u pripravama za uspostavom Novoga Eona. Od nje dolaze poticaji, zamisli i vizije, od nje razradba ciljeva i sredstava, napokon, razumijevanje cjeline pothvata što je sadržan u svjetskomu velep-

revratu. Ovaj je moguće provesti u djelo tek kada se udruže ideja i mač, kada duh krene u akciju, a akcija se oduhovi.

U OSVIT NOVIH DANA

Nama je palo u dio svjesno i odlučno preuzeti odgovornost za cjelokupnu budućnost svijeta, kako bi mogli disati svi njegovi dijelovi, svaki prema svojem načinu. Ne vjerujemo u napredak, tek se vraćamo onomu uistinu velikom i vrijednom, koje u sebi nosi zrno neuništive vječnosti - ali u isti mah vjerujemo i da se lažne proroke lažnoga napretka, koji znači smrt, može pomesti s lica Zemlje. Vjerujemo u obnovu ispravnog odnosa spram Transcendencije i u vrednote Hijerarhije, u jedinstvo klasičnog i romantičnog ideala, Helade i Germanije, Antike i barbarstva, u spregu duha i strasti i volje, uma i intuicije, ljepote i ekstaze. Uspijemo li uz Božju pomoć u svojoj nakani, ostvarit će se Novi Eon, slavno razdoblje svijeta. Uzvišena je to svrha, za koju vrijedi živjeti i mrijeti.

Srpsko pitanje: Odakle toliko "Srbi" u Hrvatskoj?

Dr. Arzen Pozaić,
"Novi list", Zagreb,
br. 56, 24. lipnja 1941.

Još pod konac rimskog carstva bio je latinski živalj veoma brojnan na istoku, a to je današnji predio Rumunjske. Latini su bili stvarno izvršujuća kasta vlasti kako svugdje, tako i u tom dijelu ogromnog rimskog carstva. Ali radi navala i prodora Huna, Avara, Slavena i Gota morao je latinski elemenat uzmicati na Balkan. Povlačili su se kao i oni, koji su imali vlast, tako i oni, koji su se bavili samo stočarstvom, koje je tu na nepreglednim sočnim pašnjacima upravo cvalo. Ti stočari odnosno pastiri zvali su se Vlasi. Vlah je bio pastir. On je svoje stado od ranog proljeća do kasne jeseni

čuvao i pa sao na gorskim pašnjacima balkanskih visova. Čim je počeo snijeg zapadati, spuštali su se Vlasi sa stadima iz planina, da u nizinama lakše prezime.

Inače su Vlasi živjeli skroz odijeljeni, sami za sebe osebujnim običajima. Jezik im je bio ako ne isti, a ono približno jednak današnjem rumunjskom. Svoje stoljetne vlaške običaje su navlastito pomno pazili, radi čega ih je bugarski i srpski snživalj nekako nakrivo gledao.

Najstrože je prema Vlasima istupio srpski car Dušan. Svojim tako zvanim "Dušanim zakonom" izričito članom 82. car Dušan

najstrože zabranjuje Vlasima zadržavati se u srpskim selima. Drakonskim mjerama spriječava

Srbima ženidbu sa Vlahnjama, a Vlasima sa Srpkinjama. Ovim zakonom je u Srbiji bila uvedena toliko stroga uprava, da su se i sami Srbi sklanjali bijegom u današnji Banat. Kakova je osobna sigurnost u Srbiji nastala po stupanju toga zakona na snagu, pokazuje sam vladar Dušan. On si je unapred kupio u Veneciji dvorac, da se ima gdje sa svojom obitelji skloniti, ako bi, da spasi glavu, morao pobjeći iz svoje carevine. Pošto je srpski puk postao bespravan, mnogi se je odmetnuo u hajduke u planine i tako družio s Vlasima. Provalom Turaka na Balkan bila je omogućena je selidba Vlasima sa njihovim stadom i preko Drine. I kad su Turci dospjeli g. 1415. do Une, zatim i do Kupe, dovlačili su sa sobom i Vlahe sa svrhom, da zabiju tim inorodnim elementom klin u srce Hrvatske, te je tako raspolove na dva djela, a time oslabe žilavi otpor hrvatskoga naroda.

Kasnije je i ugarsko-hrvatski kralj Matija, Vlahe na veliko naseljivao po Ugarskoj i Hrvatskoj. Matija je toliko volio svoje srodnike Vlahe, da im je davao razne pogodnosti. Zbog podavanja prednosti i povlastica Vlasima, izbijale su kod domaćih starosjedilaca protiv došljaka i milosnika kralja veće razmirice. Jer su Vlasi bili istočno-pravoslavne vjeroispovijesti i nisu trebali plaćati poreznu desetinu katoličkoj crkvi, što im je kralj zakonski potvrdio. Kad su to vidjeli Vlasi, što su se već pokatoličili, ponovno su pristupili u istočno-pravoslavnu crkvu, da se oslobode podavanja porezne desetine katoličkoj crkvi. I ne samo, da su te povlastice vraćale natrag u pravoslavlje Vlahe katolike, nego su privukle i mnoge Hrvate u Istočno-pravoslavnu crkvu. Na osnovu razlike u poreskim olakšicama većao se broj pravoslavaca u Hrvatskoj.

Kad je g. 1527. izborom u Cetinogradu Ferdinand Habsburški postao i kraljem Hrvatske, on nastavi doseljavanjem Vlaha u

Joso Bužan: Naš kumek

Hrvatsku, da oslabi borbu onih Hrvata, koji su bili protiv njega, a za Zapolju. Beč je također davno Vlasima prednosti i pogodnosti. Habsburški Beč je vrlo rado Vlahe podpomagao, ako su kršili i smetali posjedovna šumska i zemljišna prava hrvatskih velikaša. EkspONENTI habsburške politike su vlaški klin, što je pomoću Turaka segnuo u hrvatsko meso sve do Karlovca, nastojali radi mržnje prema hrvatskim rodoljubnim velikašima što više proširiti po Lici i Slavoniji. Oni su mrzili hrvatske velikaše zato, što su čuvali hrvatski ustav, sabor, i osobito pazili, da se ne bi krnjila banska vlast i hrvatsko državno pravo. Sam car Ferdinand II. je izdao upravni statut 15. studenog 1627., kojim vlaškom puku genti Vallahorum — jamči način vlaškog življenja i bavljenja time, da su podređeni izravno njemu i njegovim zapovjednicima, i da ih nitko ne smiju dirati.

Broj pravoslavaca se nešto povećao i prilivom grčkoistočnih bjegunaca iz Grčke. Zbog čestih pobuna u Grčkoj, radi nesigurnosti je izvjestan broj Grka ostavio

staro i našao u Hrvatskoj novo ognjište. Poslije g. 1820. doselila se je jedna od razasutih grčkih skupina po Hrvatskoj i u sam Zagreb. U Zagrebu su osnovali svoju vjersku grčko-istočnu općinu. A da mogu obavljati i vjerske dužnosti, pa jer je među njima bilo i imućnih izbjeglica, kupili su kapelu svete Margarete, današnju pravoslavnu crkvu na Preradovićevom trgu.

Istom poslije okupacije Bosne g. 1878. počele su tu i tamo nicati male drvene i rijetko gdje zidane grčko-istočne ili vostočne pravoslavne crkvice.

Može se naime nuzput spomenuti, da je vlaški puk više držao do praznovjerja. Više je vjerovao u vile i vukodlake, nego li je držao do kršćanske nauke. Zato nije smatrao ni potrebom, da podiže makar kakove takove malene crkvice. Pa i danas se po bosanskoj Hrvatskoj vide pravoslavne zapuštene crkve, a pogotovo pravoslavna groblja i u većim mjestima, a nekmo li na selima i zaselcima po bregovima. Što sada ima pravoslavnih novih crkava, to je gradje-

no zadnjih 20—30 godina, ne iz vjerskih već iz političkih razloga. Pravoslavne crkve služile su srpskim popovima za budjenje srpstva. U seoskim pravoslavnim crkvama "parohijali" bi popovi, koji su se još unatrag 40 — 50 godina regrutirali ovako. U pravoslavnom popa, koji je znao tek nešto ćirilice, učio bi se njegov sluga kao crkvenjak posluživati i "pojati" kod liturgije. Kad bi se prilično naučio služenje i pojanje kod liturgije, popa paroh bi ga "promaknuo u čin pojca". Potom bi služio radeći i pomagajući popadiji u kući, a popi u crkvi. — Smrcu predšasnika pope paroha nasmijala ae sreća pojcu te pojca potom postade paroh.

Nije čudo, što se je još g. 1883. ogromna većina grkoistočnjaka ili pravoslavaca nazivala Vlasima. Nisu htjeli ni čuti, a kamo li se priznati Srbima. Šta više kao Vlasi prenosili su neku omrazu prema Srbima s koljena na koljeno, vjerojatno radi propisa zakona srpskoga cara Dušana, po kojem su Srbi imali smatrati Vlahe sebi neravnim i nevrijednima, da Vlasi

žene Srpkinje, a Srbi Vlahinje. Dušanov zakon je Srbima branio čak i družiti se sa Vlasima. Da u Vlahu nije bilo srpske svijesti, vidi se i po uzrečici "vlaška me je rodila majka", koja se još pred svjetski rat mogla čuti po Lici, Bosni, Kordunu i Slavoniji, prigodom kakovog isticanja samohvale ili isprsvivanja. Ova uzrečica bila je ponos vlašskog pučanina.

Baš sa strane Srba primjenjivale su se i poduzimale sve moguće mjere već za cara Dušana, koje su bile jasan izraz srpskoga shvaćanja i mišljenja o vlaškom puku. Srbima su bili Vlasi jedna niža ljudska poput ciganske prezrena vrsta, koja nije bila vrijedna, da joj se dopusti i u srpsko selo zalaziti, a kamo li da se druži sa srpsklm pučanstvom. Ženidba Srbinu sa Vlahinjom ili Srpkinji sa Vlahom po zakonu cara Dušana bila je najstrože zabranjena. Naprotiv od strane hrvatskog pučanstva Vlasi nisu primali uvredljiva poniženja, nego gostoprinstvo, što se kasnije Hrvatima i još kako ljuto osvećivalo. Za svoju širokogrudnost i plemenitost

Hrvati su dobivali crnu nezahvalnost.

Za markantne pojave Dr. Antuna Starčevića na političkom polju i braniku Hrvatstva, po Slavoniji su neki vlaški popovi utjecajem iz Rusije i novčane pomoći iz Beograda počeli govoriti, da su Srbi. Međutim po Lici, Kordunu i susjednoj Bosni su duhovni pravoslavni pastiri naučavali, da su oni i njihovo vjersko stado istočno-pravoslavni Hrvati. Dapače svi su oštro pobijali širenje i propovijedanje srpstva među pravoslavnim pukom ističući, kako su baš Srbi bili ti, koji su smatrali Vlahe sebi neravnima i nevrijednima. Više pravoslavni svećenici se je istaklo gorljivim Hrvatima pravašima. Ali utjecaj Rusije i novac Beograda je sve više priticao, da posrbljivanje vlaškog življa bude čim brže i uspješnije. Bosanski fratar i pjesnik Grga Martić spominje u svojim zapiscima, kako su bili iz Beograda pošiljani srpski agitatori, da bi pred gradovima na putu na sajam upućivali Vlahe, neka ne reknu, da su Vlasi, već da su Srbi.

Od svih najviše je posrbljivanju vlaškog pučanstva doprinio novi pravac politike u Hrvatskoj, koji je započet godine 1883. Banskou stolicu zaposjeo je tada Klužen Hedervary. Izvana je bilo namumljeno stvoriti takovu većinu Hrvata, koja bi imala plesati, kakova će svirka biti svirana. Naka na takova se izjalovila, jer nije pošlo za rukom predobiti toliki broj "Hrvata", pa taj pokušaj nije odmah uspio. Ali nato su se ponudili vlaški popovi, koje je jaki utjecaj iz Rusije, a još većma beogradski novac, preko noći uspio pretvoriti u "Srbe". Sa tim novopečenim "srpskim" popovima i potkupljenim "Hrvatima" od Starčevića nazvanim — slavosrbima — polučena je najnužnija saborska većina. Podmukla ponuda vlaških to jest "posrbljenih" popova, učitelja i trgovaca je odlično poslužila, da crnačka rabota svijuu slavosrba započne te zaigra svoju nečasnu i podlu ulogu protiv Hrvatske.

Medju posrbljenim vlaškim popovima se istaknuo prota Begović. Njega je "njegovo" srpstvo tako visoko nebu pod oblake vinulo

i toliko žarko zaneslo, da se — bolan — ovako raspjevao:

*"Srpsko je nebo plave boje,
u njem stoluje srpski bog,
oko njega andjeli Srbi stoje
i dvore Srbina boga svog."*

Uz širenje srpstva po Hrvatskoj prota je Begović započeo uvlačiti amo iz Srbije preko Drine i Save srpsku ekavica. Tako su vlaški popovi, trgovci i učitelji uz srbovanje po Hrvatskoj počeli i "meketati", makar su Vlasi govorili koji čistom hrvatskom ikavicom a koji ijekavicom.

Posrbljivanju i njegovom širenju među vlaškim pučanstvom po hrvatskim selima i gradovima Bosne, Like, Korduna i Slavonije svojski se je odupro dr. Ante Starčević. Slavosrbi i njihovi pokrovitelji uvidjeli su jedino u dru Antunu Starčeviću odlučnog i neumoljivog načelnog protivnika. Niti su se ovi u Starčeviću prevarili, jer on nije niti mrve odstupio od svojeg nepopustljivog hrvatskog stanovišta, kao što se nije niti Starčević prevario u svojem pro-

ročanskom predvidjanju, kakovo i koliko zlo prijeti njegovom hrvatskom narodu u budućnosti od tih posrbica i svih slavosrpskih zakukuljica. Medjutim da se zapriječti kroatiziranje Vlaha, te na jednostavan način barem unekle oslabi djelovanje Starčevića, **izdan bude banski "patent" odnosno dekret, da se grčko-istočnjaci i istočno-pravoslavni uopće više ne smiju Vlasima nazivati niti pisati već samo Srbima**, te da su vjere srpsko-pravoslavne i pripadnici srpsko-pravoslavne crkve, a za vanjski znak im je određena kao crkvena srpska zastava. **I tako su Vlasi preko noći običnim dekretom htijući ne htijući morali postati kao pravoslavni Srbima.**

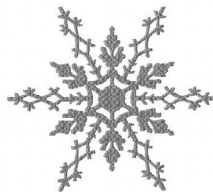
Ovim dekretom o posrbljivanju vlaškog pučanstva bili su potaknuti beogradskim novcem posrbljeni — vlaški popovi, učitelji, trgovci i obrtnici, da šire srpstvo među vlaškim pučanstvom u Slavoniji, Kordunu, Lici i Bosni. Sada je stala teći i novčana pomoć iz Beograda podvostručeno u Hrvatsku preko Save i Drine. Na

čelu akcije posrbljivanja vlaškog življa po čitavom državnom području Hrvatske postavio se Svetozar Pribićević. Beogradskim je novcem stvorena srpsko-hrvatska koalicija, koja je bila desna ruka podržavanju protuhrvatske tudjinske vladavine do 29. X. 1918. — Svetozar Pribićević je poslije spretno navukao na tanak led još neke "političare" u Hrvatskoj i produžio — koaliciju, koja je bila takodjer desna ruka — ali srpske vladavine u Hrvatskoj do 10. IV. 1941.

Odista nakon 29. X. 1918. proglasilo se i zapisalo sve, što je bilo pravoslavno, kao — srpsko. Što su bili ti dojučerašnji Vlasi a današnji Srbi? Uz slavosrbe ovi "srbi" htjeli su, da budu srpskiji od Srba iz Srbije. Što su oni bili prema Hrvatskoj zemlji, koja im je krov i kruh davala, te kako su se ponašali spram hrvatskog naroda, koji ih je u svojoj sredini čuđom trpio, znade se i zapisano je hrvatskom krvlju i zarezano u srcu mnoge ter mnoge hrvatske majke, oca, brata, sestre i djeteta.

Postoji živo sjećanje na sklapanja raznih "vječnih prijateljstava" između srpske vlade i okolice. Hrvati nikad nisu smjeli puštati te vida, kako je Beograd potpomagao Vlahe, a poznije "Srbe" prečane, koji su pomoću koalicije sa "našim" slavosrbima bili stupovi tudjinskih vladavina, samo da se Hrvatska Stranka Prava razruje i njezino spasonosno djelovanje suzbije. Tako i danas Hrvati moraju imati stalno na misli, da su Srbi bili i da će biti i ostati jezičac, koji će trajno pretežati na onu stranu, kojoj je cilj, da radi protiv hrvatskih interesa ili da si što prisvaja na račun hrvatskog naroda i područja države Hrvatske.

Da se osigura država Hrvatska i uskladi sa prijateljskim i savezničkim susjedstvom, srpsko pitanje se mora riješiti.

Blago rečeno, protuhrvatske snage su podivljale

Diana Majhen,
Zagreb (26.10.2011.)

Na istoj strani, čvrsto ujedinjeni, bok uz bok, stoje četnici iz SDSS-a, Vesna Pusić, Zoran Milanović, a evo im se pridružio i

precdnik Josipović i to ni manje ni više nego najavom kako će od Ustavnog suda tražiti da sruši zakon o ništetnosti.

E, tu bi se već svakom Hrvatima trebala upaliti svjetla za upozorenje.

Ako se ovakvi svom snagom zalažu protiv donošenja nekog zakona, onda to može značiti samo kako im taj zakon ne pogoduje.

A ako ne pogoduje njima, znači kako pogoduje Hrvatima.

Takodjer, teško je za povjerovati kako Šeks i te kako ne bi vodio računa o tome da se donese neki zakon koji bi njega osobno zaštitio. Ne sumnjam ni trenutak kako bi Šeks mrtav-hladan gledao kako se hapsi cjelokupna braniteljske populacija, moguće i nazdravio tome uz koju čašicu. Ali, kada je njegova koža u pitanju, teško da bi to uradio. Ne smijemo zaboraviti kako je Šeks preživio sve čistke i sve promjene u HDZ-u, što govori o tome kako Šeks nipošto nije neki mali igrač, kakvim se nastoji prikazati, nego vrlo, vrlo moćna ličnost.

Teško je zamisliti kako bi se zalagao za neki zakon koji ga bar na neki način ne bi štitio od srp-

skih optužnica. A eto, ovaj put, koliko god se taj zakon nazivao zakonom o zaštiti Šeksa, taj će se zakon odnositi na sve branitelje, htio to Šeks ili ne, jer je jednostavno nemoguće izglasati zakon koji bi se primjenjivao samo na njega.

A imamo još jednu stranu medalje, radi koje je Josipović toliko podivljao.

Poznato je kako se Josipović zalaže za što bolje odnose na relaciji Hrvatska-Srbija, što uključuje i povlačenje hrvatske tužbe za genocid. Donošenjem ovakvog zakona, Hrvatska de facto ne priznaje sve srpske "argumente" kojima vrše pritisak na nas, kako bi odustali od tužbe. I time se ozbiljno ugrožava bilo kakvo odustajanje od naše tužbe protiv Srbije, što Josipović sigurno ne može lako progutati, nakon svih napora na vraćanju putevima bratstva i jedinstva.

Skraćeno, zakon o ništetnosti direktno velikim djelom onemogućava ono što su projugos-

lavenske snage u Hrvatskoj već prihvatile kao gotovu stvar, povlačenje hrvatske tužbe za genocid protiv Srbije.

Naravno, svakako je dirljiva Josipovićeva briga za branitelje, a naročito njegova izjava "kako branitelji neće moći dokazati svoju nevinost, te će se onemogućiti da se kroz suradnju sa Srbijom, dodje do odustajanja od tih optužnica".

Možda da to pokuša objasniti Veljku Mariću, koji, eto, ima velike koriste od te suradnje sa Srbijom i od pokušaja dokazivanja svoje nevinosti.

Takodjer, na umu treba imati i jednu hipotetsku situaciju, a to je ukoliko nas uspiju zgurati u EU. Obzirom kako nas ta EU hoće u paketu zajedno sa Srbijom, ukoliko uspiju zgurati nas, sigurno kako će Srbija doći vrlo brzo za nama. A onda stupa na snagu europski uhidbeni nalog, prema kojemu su sve članice EU dužne postupati. Što opet znači, kako je u toj situaciji, Hrvatska dužna iz-

ručiti sve svoje državljane koje će Srbija potraživati.

Naravno, takav zakon ne štiti nikog tko odluči otići van Hrvatske, ali bi bar teoretski trebao zaštititi one koji su u Hrvatskoj.

Postavlja se i pitanje, ako nas uspiju zgurati u EU, hoće li takav zakon više uopće vrijediti, ili će postati ništavan samim tim što će zakoni EU biti iznad njega.

Puno je tu još pitanja.

Nisam pravnik i ne znam o pravu skoro ništa.

No, svakako sam spremna podržati zakon protiv kojeg se grčevito bore ljudi poput Pusićke, Milanovića, Josipovića i Pupovca i njegovog društva.

Zato, što jako dobro znam što od njih možemo očekivati.

Pa slijedom toga, ako su oni protiv, ja sam svakako za.

Joso Bužan: Što misliš?

Joso Bužan rođen je 21. rujna 1878. godine u Sisku. Slikarstvo je učio na Obrtnoj školi u Zagrebu, kasnije u Beču, Njemačkoj i Italiji.

Joso Bužan: Ne varaš li me?

Slikao je motive iz seljačkog života, te realistične portrete. Njegovo slikarstvo se odlikuje šarenilom narodnih nošnji iz raznih naših krajeva, većinom iz okolice Zagreba i iz Posavine. Slike su mu anegdote i dopadljive, kvalitativno su uspjelije one manjeg formata, nego velike kompozicije. Njegova djela nalaze se u brojnim privatnim zbirkama i galerijama, između ostalog i u Modernoj galeriji u Zagrebu. Joso Bužan umro je 1. kolovoza 1936. godine u Zagrebu.

Ognjište

Nakladna zadruga,
Zagreb, Pete poljanice 7

Louise de la Ramée (Ouida)

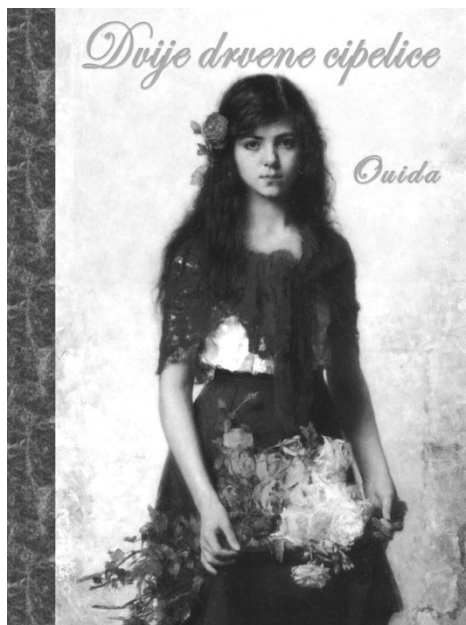
DVIJE DRVENE CIPELICE

povijest jedne brabantke djevojke

"... a taj njezin neuki i sanjarski duh bio je kao rumeni pupoljak ruže, koji izgleda čvrsto zatvoren, a miriše tako slatko i tako je zamamljiv, da bi ga dijete otvorilo, zaboravljajući da će ga tako zauvijek pokvariti, da će mu zauvijek zapriječiti da se rascvate u potpunu ružu, i da će u nje-

gova nježna njedra pustiti prašinu, sunce i pčelu. Muškarci su prava djeca, a žene njihovi ružini pupoljci ..."

Narudžbe na
brzoglas: 01/2923756 i
091/3388433,

te hitrozov:
naklada.ognjiste@gmail.com

www.knjizara.hrvatskauljudba.hr

Živo Hrvatsko pravo na Bosnu i Hercegovinu (2)

Stjepan Radić,

vlastita naklada, Zagreb, 1908.

5. Hrvatsko pravo na Bosnu i Hercegovinu

1. Hrvatsko državno pravo

Veliki dio Bosne označivao se i prije i poslije okupacije na njemačkim, francuzkim i englezkim zemljovidima pod imenom **Turske Hrvatske**. To je bilo zato, jer je hrvatski ban još dugo poslije pada Bosne vladao tim krajevima kao sastavnim dielom hrvatske države. Ova je činjenica poznata dakle i izvan Hrvatske. Manje znadu i u monarkiji i u cielej Evropi za to, da je baš Bosna bila jezgrom staroj hrvatskoj državi i da se naročito za dana-

šnju Bosnu sve do Vrbasa dade neprieporno dokazati teritorijalno pravo hrvatske države. U ostalom nije ni potrebno, da se pred javno mnjenje monarkije i ostale Evrope iznose davne historijske činjenice, kojima temeljitost mogu prosuditi samo povjestničari; a političarima baš nije obična krepost, da temeljito poznaju povjest i svoga naroda, a kamo li povjest tudju. Zato je mnogo uspješnije pozvati se pred monarkijom i pred Evropom na pozitivno hrvatsko državno pravo, koli u teritorijalnom, toli u ustavnom smislu i iz toga pozitivnoga državnoga prava izvesti pripadnost Bosne kao neumoljivu logičku posliedicu.

Kadgod se kod nas kaže pozitivno hrvatsko državno pravo, onda se u nedokučivoj zabludi i tvrdoglavosti misli samo na hrvatsko-ugarsku nagodbu od god. 1868. A ipak ta nagodoba u § 68. ukida samo sve one zakone i odredbe, koje se njoj protive. Prema tomu k pozitivnom hrvatskom državnomu pravu spada i cetinski ugovor od 1. siečnja 1527. i hrvatska pragmatička sankcija od 9. ožujka 1712. i zakonski članak XLII. od god. 1861. i kraljevska zavjernica od god. 1867., sankcionirana za Hrvatsku dne 10. prosinca 1868. Osim toga prevažni su s državopravnoga gledišta i mnogi drugi zakoni hrvatskoga sabora, posebice zakonski članak XIV. od god. 1870. i zakon od 10. siečnja 1874. ob odgovornosti bana.

Cetinski ugovor, po kojem je hrvatski državni sabor punomoćnicima austrijskoga nadvojvode i kralja češkoga izjavio, da hrvatski staleži i redovi Ferdinanda I. "priznaju, čine, ustanovljuju, proglašuju i poštuju za svoga i ciele ove slavne kraljevine Hrvatske pravoga, zakonitoga, nedvojbeno-

ga i naravskoga kralja i gospodara"; po tom ugovoru, kojim se Ferdinand obvezuje, "da će svekolike njihove povlastice, pravice, slobostine i zakone kraljevini Hrvatskoj i njenim prebivaocem i žiteljem od prvašnjih prejasnih kraljeva njekoč dane i podieljene... nepovriedjene uzdržati, potvrditi i obdržavati,... da će njih i slavnu ovu svoju kraljevinu uvijek braniti i štiniti, što bude bolje mogao, kako dolikuje najboljem i najvećem vladaru."

Taj ugovor ima još tu vanrednu političku vrijednost, što je to uz hrvatsku pragmatičku sankciju jedan jedini temelj, po kojem Habsburžka dinastija vlada u Hrvatskoj, jer nijedan Hasburgovac nije nikada matice hrvatskih zemalja osvojio oružjem, niti ju poslie kakve pobune oružjem upokorio, kako je to jedno i drugo bilo u Ugarskoj.

Još je jedna velika važnost cetinskoga ugovora. U njem je, ako i nepodpuno, izražena velika državotvorna ideja, pripadnost Hrvatske širemu jednomu evropskomu području, onoj naime poli-

tičkoj tvorbi, koja je danas u svoj okvir zaogrnila i Bosnu i Hercegovinu.

Ova politička tvorba, današnja Habsburška monarkija, takova je prirodna potreba i historijska nužda, da su ju shvaćali, i više ili manje oživotvorili, i neki veliki kraljevi češki i poljski, a od hrvatsko-ugarskih kraljeva posebice Matija Korvin, porietlom Rumunj, što je vriedno posebice iztaknuti. Provalom Turaka u Evropu i proširenjem njihovoga vojničkoga tabora sve do Budima, postala je još očitija potreba, da se protiv Turaka stvori jaki državni savez, kojemu je doskora postao Beč središtem zato, jer tu stolovaše dinastija, koja uz svu razrovanost tadašnjih prilika u Njemačkoj i u svoj kršćanskoj Evropi, ugledom carskoga svoga dostojanstva i snagom nasljednih svojih zemalja davaše svim okolnim narodima i zemljama jošte najviše jamstva za uspješnu obranu protiv Turčinu.

Najslabije su tu očitou potrebu uvidjali Magjari, koji su u jednu ruku kod prvoga ozbiljnijega sudara listom došli pod turski

jaram, a u drugu ruku i kašnje su se samo i s Turcima i s njihovim saveznicima Francezima i sa svakim, koga su mogli naći, rotili i bunili proti Habsburškoj dinastiji, t. j. zapravo proti najprirodnijoj i najpotrebnijoj koncentraciji srednjo-evropskih kršćanskih naroda i država okolo carskoga Beča.

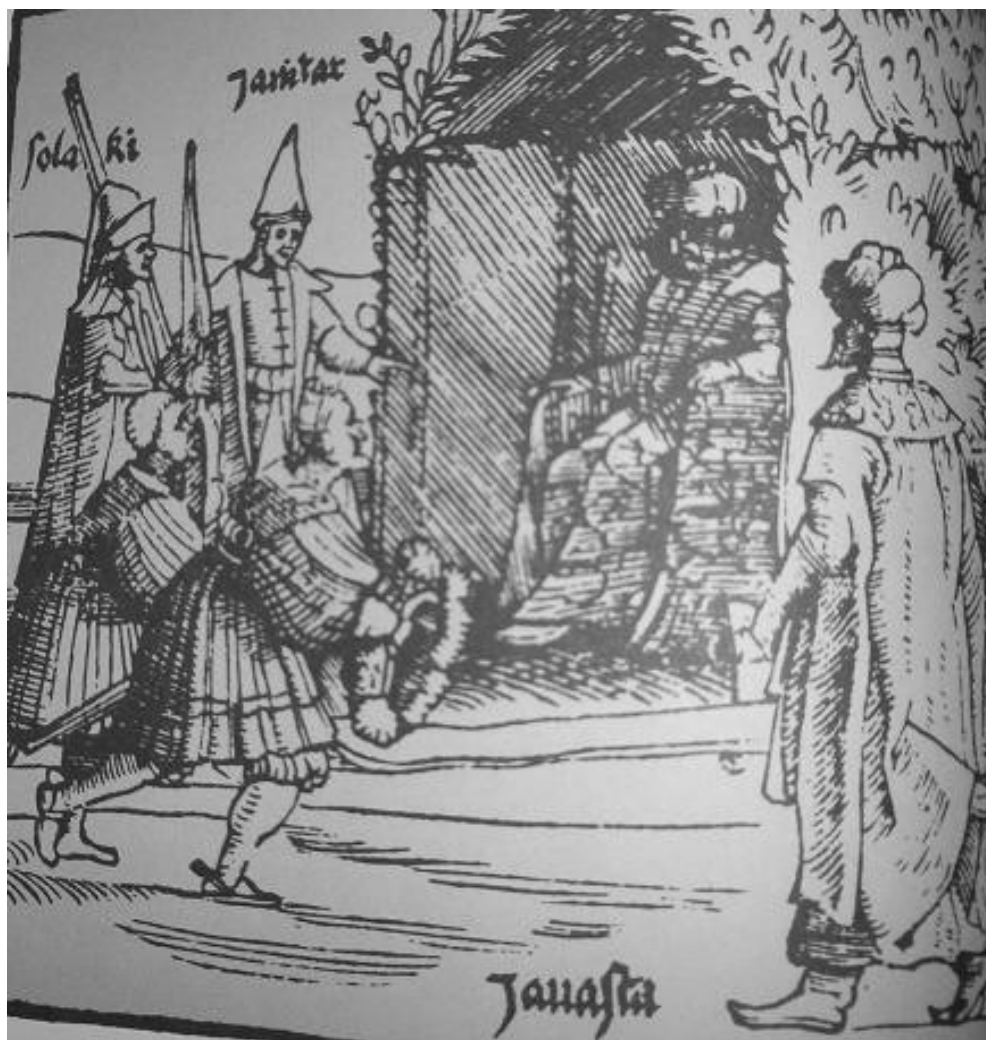
Dok su tako magjarski velikaši u svojoj upravo azijatski neobuzdanoj težnji za samovoljnim i neodgovornim gospodstvom nad seljačkim pukom mrzili Beč kao najbližega predstavnika sve to prosvjećenije evropske državne ideje, dotle su hrvatski staleži i redovi riedkom dubljinom i bistriinom uma shvatili, da je budućnost hrvatske države upravo u organizničkoj svezi s najbližom i najkulturnijom Evropom. Zato su sami po svojoj domisli, svojom ponukom i slobodnom svojom voljom na hrvatskom saboru dne 9. ožujka 1712. stvorili iskrenu i jednoglasnu odluku, da "kraljevsko pravo i preimućstvo prenesu i na ženski spol... želeći se povjeriti onoj ženskoj lozi prejasne krvi austrijske, koja će držati ne samo Aus-

triju, nego i pokrajine Štajersku, Korušku i Kranjsku, a stolovati u pomenutoj Austriji".

Upravo je ganutljivo čitati članak VII. hrvatske pragmatičke sankcije, gdje se razlažu motivi, koji su hrvatski državni sabor na tu odluku sklonuli. Ti su motivi: Briga i živa želja, da se osigura budućnost domovine; promišljanje o tolikim i tolikim opasnostima, u kojima je domovina već bila; strah pred prevratima, koji bi nastali u vrijeme, kad bi domovina ostala bez kralja. Ljepše, razboritije i patriotskije ne da se umovati ni danas. Tako su naši pradjedovi mudro sudili još prije osamsto godina, kad su ono Arpadovce pozvali na hrvatsko prestolje, samo da se uklone i vanjskomu i domaćemu ratu. No onda je ta njihova odluka bila dvostruko nesretna: Jedno zato, jer su težište Hrvatske preneli u nekulturniju, još poludivlju Ugarsku; drugo zato, jer tim ipak nisu zapriječili; domaćega građanskoga rata. God. 1527. već im je odluka bila mnogo sretnija, premda je i onda na čas buknuo domaći rat između pris-

taša Ferdinandovih i Zapoljinih. Najsretnija je bila odluka od 1712., jer je u istinu zapriječila svaku političku trzavicu u domovini, a u drugu ruku sdružila je Hrvatsku s ostalom carevinom tako organički, te je uza sav zlosretni upliv azijskih odnošaja u Ugarskoj i azijske politike magjarske sve to više postajala prosviećenom državom u potpunom evropskom smislu.

Kako je moderno evropsko shvaćanje duboko prodrlo u najpozvanije predstavnike hrvatske države i hrvatskoga naroda, vidi se osobito iz XLII. članka od g. 1861., u kojem je točno označena najmanja mjera hrvatske državne autonomije zahtjevom za posve samostalnim hrvatskim školstvom, sudstvom i upravom. U drugu ruku hrvatski državni sabor nije dirao u onu modernu državnu organizaciju, što ju je u Hrvatskoj stvorio Bachov absolutizam od 1849. do 1860., nego je naprotiv svu tu organizaciju uzeo za temelj svemu daljnjemu svomu zakonodavnomu radu. Ugarski, faktično magjarski staleški parlament, porušio je

Austrijska delegacija, Joseph Freiherr von Lamberg i Nikola Jurišić, pred Gazi Husrevbegom, Kurpešić 1530.

svu onu Bachovu organizaciju, te je sa zamazanom vodom germanizacije izbacio ujedno i zdravo diete moderne državne uprave, sudstva i školstva. Zato je Ugarska još i danas po svojoj upravi, po svom sudstvu i školstvu baš opreka od onoga, što razumievamo pod modernom kulturnom državom. Zato kraljevska krunitbena zavjernica od 1867. daje Hrvatskoj-Slavoniji-Dajmaciji, ne samo formalno pravo na "sve one strane i pokrajine ... što će božjom pomoćju biti natrag pribavljene", nego i pravo realno, zbiljsko, s osobitim obzirom na Bosnu i Hercegovinu; očito je naime, da se zemlje i narodi ne smiju izpod jarma turskoga oslobadjeti zato, da se onda podvrgnu jarmu magjarskomu, kako je to rječito i temeljito razvio u plenarnoj sjednici (dne 28. listopada 1908.) austrijske delegacije češki delegat Dr. Karlo Kramar.

U duhu cetinskoga ugovora i pragmatičke sankcije stvorio je hrvatski sabor 1870. zakon o zaštiti hrvatsko-ugarske i austro-ugarske nagodbe. Taj su zakon

hrvatski političari smatrali i još ga sada u nedokučivoj plitkoumnosti smatraju lancem, kojim da je Hrvatska ponovno i to najstrašnije privezana k Ugarskoj, a kad tamo, taj je zakon jedno novo i jako sredstvo za borbu proti magjarskoj jedinstvenoj državi, koja bi imala progutati i Hrvatsku, jer nam daje ustavno oružje, da se borimo za svoju zajednicu s **cielom carevinom**, dakle proti svakomu separatističkomu pokušaju politike magjarske. Tu se naime u §. 2. proglašuje zločinstvom smetanja javnoga mira, po §. 65. kz. svako razdraživanje na preziranje i mržnju ... proti uzakonjenoj državnoj svezi kraljevine hrvatsko-slavonske, kraljevine ugarske, i ostalih kraljevina i zemalja u svezu carevine spadajućih." Taj zakon stoji dakle na temelju zajedništva ciele carevine, te nipošto ne priznaje, da izmedju Hrvatske i Ugarske postoji i poslie nagodbe neka posebna nerazriešiva sveza bez obzira na ostalu carevinu, ne priznaje dakle, da dualističke

granice od 1867. imadu ikakvo medjunarodno značenje, nego je to unutrašnja stvar carevine, koja jest i mora prema vani ostati jedinstvena i nerazdjeliva. Ovo je hrvatsko stanovište to važnije, što je onako jasno izraženo pod prvom nagodbenom, u istinu potpunom magjaronskom vladom baruna Levina Raucha.

Što je zakonski članak XIV. od 1870. iztaknuo i utvrdio prema vani, to je zakon od 10. siečnja 1874. utvrdio prema unutra. Tim je zakonom točno određena i do najmanjih potankosti naznačena ustavna, dakle političko-pravna odgovornost hrvatskoga bana i cijele hrvatske vlade pred hrvatskim saborom. Dne 12. prosinca 1907 ta je odgovornost i praktično provedena, te je ban dr. Aleksander Rakodczay odstupio baš zato, što ga je saborska većina stavila pod optužbu na temelju spomenutoga zakona.

Istina je, da baš sada, gotovo već godinu dana, vlada ban Pavao barun Rauch, koji se je jošte

više ogriješio o zakon od 10. siečnja 1874., te je opravdana bojazan pred njegovom optužbom također jedan i to ponajglavniji razlog protuustavnom nesazivanju sabora; istina je dakle, da točno ustanovljena odgovornost bana i hrvatske vlade danas faktično slabi hrvatski ustav; mjesto da ga jača; no istina je i to, da to može biti samo zato, što su Magjari i prema kruni i prema cijeloj monarhiji došli u takav iznimni položaj, najme do takve prevlasti — radi uzroka, koji se ovdje ne mogu ni u kratko spomenuti — da se ta prevlast bez velikih potresa ne može svršiti inače, nego demokratizacijom ugarskoga parlamenta; a budući da se ta demokratizacija ustavnim putem razvija dosta sporo, došla je i Hrvatska faktično u takvu zavisnost od Pešte, kao da je puka magjarska pokrajina. No ova zavisnost Hrvatske od Pešte nema ni pravnoga, ni gospodarsko-socialnoga, a najmanje narodno-kulturnoga opravdanja, pa će joj zato prirodnim razvojem

stvari u najkraće vrijeme nestati posvema traga. Onda će istom dobiti pravu svoju vrijednost organska veza Hrvatske s cjelom carevinom, a onda će tekar unutrašnja snaga hrvatskoga državnoga uređenja i zemljopisnoga položaja Hrvatske početi snažno i neodoljivo djelovati na Bosnu. A može dakako nastati i nagliji razvoj svih naših odnošaja prema Ugarskoj, te se Hrvatska i bez ponovne godine 1848. može i faktično i pravno naći izvan dosega i najmanje magjarske političke vlasti; a drugoga upliva Pešta na Hrvatsku i nema.

Hrvatsko državno pravo ne će dakle i ne može djelovati na Bosnu i Hercegovinu kao kakva suha pravnička formula, ili točnije, ne će ni djelovati to pravo samo o sebi, nego će djelovati hrvatska državna snaga, koja izvire iz organske veze s ostalom carevinom, iz njezinih modernih evropskih državnih uređaba (uprava, sudstvo, školstvo, zdravstvo itd.), iz zemljopisnoga položaja, kojim

Hrvatska Bosnu gotovo sa svih strana obuhvaća, napokon i osobito iz banske časti i vlasti, koja je po svojoj tradiciji istodobno jamstvo i za dinastiju i za narod, a po svojoj ustavnoj odgovornosti dovedena je u sklad s modernim političkim shvaćanjem. Jednom riječju: Mi Hrvati već sada djelujemo, a djelovati ćemo sve to snažnije i uspješnije na Bosnu i Hercegovinu ne samo svojim državnim pravom, nego i svojim državnim uredbama, osobito, kad te uredbe postavimo na zdravi pučki i seljački temelj i to u svekolikoj unutrašnjoj politici, naročito u narodnom gospodarstvu.

2. Hrvatsko narodno pravo na Bosnu-Hercegovinu

Čim se narodno pravo i samo spomene, onda se posvema naravski najprije pomišlja na to, da pučanstvo Bosne i Hercegovine kao poseban narod samo odluči o svojoj sudbini. Dok Bosna-Hercego-

vina nije bila i pravno spojena s monarkijom, onda to narodno pravo nije imalo velike vrijednosti, jer se narodnost nije razvila, a možda se i ne će razviti u tom smislu, da bude državotvorni elemenat i u međunarodnim odnošajima. No od kada je Bosna postala sastavni dio naše carevine i od kada je njezino pitanje unutrašnja stvar monarrije, ima narodno načelo, dotično narodno pravo veliku, pače i najveću praktičnu važnost i vrijednost.

Tu se sada odmah pita, da li pučanstvo Bosne-Hercegovine sačinjava poseban narod, koji bi u našoj monarkiji mogao biti posebnim državotvornim elementom, samostalnim javnopravnim subjektom. Na ovo je pitanje odgovorila etnografska znanost i životna praksa jasno i nesumnjivo, da Bosanci i Hercegovci nisu nikakav poseban narod. Austrijska vlada sporazumno s vladom ugarskom svojski se doduše trsila, da stvori posebni bosanski narod, pa je zato narodni govor u Bosni-Her-

cegovini i nazivala sad bosanskim, sad zemaljskim, pozivajući si u pomoć i mnijenje učenjaka svjetskoga glasa dra. Vatroslava Jagića. Uza sve to ovaj se je pokušaj posvema izjalovio, te uz bošnjačtvo, kao uz posebnu narodnost onda, kad je bilo u najvećem cvietu, pristajaje samo manjina bosansko-hercegovačkih muslimana, dok katolici i pravoslavni ne htjedoše za nje ni čuti.

I tako je Bosna-Hercegovina ostala razdijeljena na tri vjerske skupine, kojima se uzalud hoće dati posebno narodno obilježje. Pa kad bi to i bilo, kad bi u istinu to bile tri nacionalne grupe, kako je nespretno i neopravdano kazao u delegacijama dr. Bogdan Medaković, i onda te tri narodne skupine ne bi mogle imati - jednoga narodnoga prava, nego bi baš radi svoje razrožnosti, dotično i radi posvemašnje oprečnosti samu monarkiju prisilile, da nad Bosnom vazda uzdrži neko posebno iznimno stanje, koje bi se očitovalo poglavito i u tom, što bi Bosna i

Hercegovina uzdržala svoj kurijalni izborni sistem, kako joj je danas naviešten i onda, kad bi u svoj ostaloj carevini već davno bilo provedeno obće, jednako, tajno i direktno izborno pravo.

Ali srećom Bosna i Hercegovina nije odsudjena na ovakovu podređenu i nedostojnu ulogu. Pučanstvo Bosne i Hercegovine s gledišta objektivne etnografske znanosti sačinjava sa Slovencima, Hrvatima i Srbima jedan te isti narod; s gledišta subjektivnoga, t. j. po svojoj svijesti i po svojim težnjama to se je pučanstvo razdielilo u troje: jedni prigriše svom dušom hrvatske narodne i političke težnje, drugi težnje srbske, a treći kolebahu čas ovamo, čas onamo, a najčešće ne bijahu ni simo, ni tamo. Još pod Turskom činilo se je, da će srbske težnje prevladati i to svojom političkom, a ne narodno-kulturnom sadržinom. Naročito neposredno prije same okupacije bio je živ i jak pokret za pripojenje Bosne Srbiji, a Hercegovine Crnoj Gori.

No čim je nastupila okupacija, Srbi malo pomalo sami se odrekosše, barem javno, svojih političkih težnja i samo da predobiju muslimane, počеше raditi za to, da se na Bosnu-Hercegovinu opet protagne suverenitet turskoga sultana. I to je trajalo čitave godine, u tom duhu bila je u Bosni sva sila demonstracija, izašiljala su se izaslanstva u Carigrad, i punili su se stupci tolikih evropskih novina i revija o tobožnjim grozotama bosansko-hercegovačke uprave, samo da se dokaže, kako je Habsburžka monarkija nekulturnija i nepravednija od Turske.

Ovaj postupak srbskih političara nehotice čovjeka sjeća na biblijsku sliku Salamonova suda. Dodjoše kako znamo, pred kralja mudraca dvie žene, svadjajući se radi jednoga živoga djeteta, dok se je drugo u noći zagušilo. Salamon ne promišljajući dugo, reče, neka se živo diete razreže na pol i podieli. Ovu je odluku s oduševljenjem pozdravila žena, koja ne bijaše mati djetetu. No mati na tu

odluku krikne, neka se diete dade onoj drugoj ženi, i tim je krikom izazvala Salamonovu osudu, da se njoj živo diete preda, jer da je ona mati. Hrvatska i Srbija to su te dvie žene. Srbija već punih trideset godina traži, da se diete ubije, t. j. da se preda Turskoj, a Hrvatska kao prava mati nebrojeno je puta izjavila da je bolje, neka Bosna bude i Srbiji, nego da opet dodje pod Tursku. Ova činjenica nepobitnije dokazuje hrvatsko narodno pravo na Bosnu, nego li sva mudrovanja.

Važno je spomenuti još i to, da je Srbija s Crnom Gorom već toliko puta predlagala i sada predlaže, da se Bosna-Hercegovina podiele, i to ne samo između dviju srbskih državnica, nego između njih i obiju današnjih polovina naše monarkije. Kao da to nije dosta, predlaže sada predsjednik crnogorskoga ministarstva, dr. Tomanović, da Bosna ostane i dalje pravno turskom, a faktično austrijskom, ili da se proglasi samostalnom pod zašti-

tom, t. j. pod skrbničtvom svih velevlasti, koje bi ju za stalno natezale prema narodnoj rieči kao vrag griješnu dušu.

Sve te osnove i svi ti predlozi strašan su upravo dokaz, kako između Srbije i Crne Gore i između Bosne nema nikakvih u istinu narodnih, t. j. moralnih veza, nego su to sve sami politički prohtjevi najniže vrsti.

Da se tu u istinu radi samo o političkim prohtjevima, dokazuje, ako još dokaza treba, naročito još i ovo dvoje: Jednodušnost, s kojom Srbi tvrde, da u Bosni nema od starine Hrvata, nego da je tamo Hrvate uvela i podigla istom austrijska okupacija. Druga je pojava srbsko ponašanje prema slavenskoj činovničkoj i nečinovničkoj inteligenciji u Bosni.

Prva je tvrdnja u savezu s obćim srbskim uvjerenjem, ili točnije s obćim neznanjem srbske inteligencije, radi kojega je neznanja došla u zabludu, da je Austrija stvorila u obće hrvatsko ime i hrvatski narod. Da se u srbskim

školama uči stara povjest ruska, češka i poljska, znali bi i Srbi, kako još kijevski ljetopisac Nestor medju ruskim plemenima spominje i Hrvate; kako su Hrvati kao razgranjeno pleme sve do 11. stoljeća živjeli u velikom dielu sjeveroistočne Češke i kako još i danas ima u Češkoj mnogo mjesta, koja se zovu Harvatice i mnogo prezimena Harvat; kako se je cjele zapadna današnja Galicija oko Krakova nazivala Hrobacija ili Horvacija, te u toj Horvaciji ima u krakovskoj jageilonskoj biblioteci najzanimivijih historijskih dokumenata; kako je o Velikoj Hrvatskoj u istočnoj Galiciji došao glas i u Carigrad do carskoga pisca premnoga spominjanoga Konstantina Porfirogenita i t. d. No braći, koja bi osjećala potrebu unutrašnjega narodnoga jedinstva, ne bi istom trebalo svega ovoga spominjati, te bi im bilo glavno i najvažnije, kako je to nama Hrvatima, što svi govorimo jedan jezik, što smo bili, a i danas smo u jednoj te istoj narodnoj nevolji i što nam

svima treba zajedničkoga kulturnoga i gospodarskoga rada kao ozeblu sunca.

Ovomu zajedničkomu radu mi smo Hrvati postavili bezsmrtne spomenike i mnogi i mnogi put smo radi njega posvema zatomili i najopravdanije svoje, političke težnje, a često smo sami potisnuli i svoje posebno narodno ime. No Srbi, umjesto da u tom vide pravu narodnu cjelinu barem u zajedničkoj prosvjeti, vidjeli su i vide baš u tom našu tobožu nesviest, kad se eto tako slabo držimo svojega narodnoga imena.

Spomenut ću za primjer još i ovaj zanimiv slučaj: Istodobno sa mnom i dakako još nekoliko godina prije mene učio je u Parizu današnji šef srbskoga ministarstva za vanjske poslove, Spalajković. Čim sam se upoznao s tim gospodinom, razložio sam mu potanko, kako ja pišem za diplomu na političkoj školi djelo o savremenoj Hrvatskoj i o južnim Slavenima. — *La Croatie actuele et les Slaves du Sud.* — te sam mu čitava pog-

lavlja pripoviedao i čitao. Bili smo već dobri znanci i gotovo prijatelji, ali on meni nikada ni riečcom nije spomenuo, što on piše za svoju doktorsku disertaciju. Nije mi dapače kazao ni za dan, kad je tu disertaciju branio — prema propisima na francuskim sveučilištima u javnoj sjednici pred kompetentnim odborom. Što više, disertacija je izašla tiskom, ja sam ga ponovno za nju zamolio, on mi ju obećao, ali ja je nikada nisam dobio. Znete li zašto? Bila je to debela knjiga o Bosni i Hercegovini. Koli-ko sam se kasnije za poldrugodišnjega boravka svoga u Zemunu od 1900—1901. propitkivao u Beogradu za to djelo, a bilo mi je i obećano s više strana, ali ja ga do danas nemam. U nijednoj knjižari nije mu bilo ni traga, jer to je srbska vlada izdala za informaciju vanjskoga svijeta.

Ja sam spomenutim svojim spisom branio i dokazivao narodno jedinstvo južnih Slavena, neopravdanost magjarskih prohtjeva na Hrvatsku i evropsku opasnost

njemačkoga prodiranja na iztok. Tkogod je to pročitao, - a čitalo je rukopis više profesora političke škole svaki je za sve južne Slavene osjetio neodoljivu simpatiju, a jedan odličan mladi francuzki političar, baron Clauzel —, ne varam li se sada kod francuzkoga poslaničtva u Petrogradu, u jednom je pismu živo žalio i gotovo se stidio, što nije ni znao, da postoji tako velik i bogato nadaren narod sve od Trsta do Carigrada.

Ovako su radili, a rade hvala Bogu i danas, svi oni Hrvati, koji nastavljaju veliko djelo našega narodnoga preporoda; dotle srbski političari svi bez iznimke šire samo posvema jednostrane, a često i posvema izkrivljene informacije po slavenskom i neslavenskom svijetu s izključivom osvajačkom srbskom tendencijom.

Prema shvaćanju najumnijih i najdubljih sociologa — primjerice gradačkoga sveučilištnoga profesora Gumplowicza narodna ideja po svom bivstvu kao čisto moralna zajednica i po svojoj težnji za

višom kulturnom zajednicom nema ništa zajedničkoga s državom, kao organizacijom materijalne sile i kao zaštitnicom materijalnih interesa. Narodna svijest priljubljuje dakle jednako sve narodne dielove bez obzira na političke granice, a ima li koji narod na kojem teritoriju veću ili čak podpunu slobodu, onda braću iz neslobodnih ili neslobodnijih dielova narodnoga područja susreće s osobitom pažnjom i ljubavlju. Tako smo mi Hrvati u banskoj Hrvatskoj 1891. o izložbi dočekali u glavnom gradu Zagrebu dalmatinsku i istarsku braću s tolikom toplinom i srdašnošću, s takvom jednodušnošću i nekom osobitom razdraganošću, te onoga dočeka ne može zaboraviti još ni danas nijedan njegov učestnik. U Srbiji naprotiv ne samo katolike, nego i pravoslavne iz naše monarhije zove i inteligencija, a pogotovo priprosti narod Švabama ili šojkama, te se na Srbe — prečane gleda i u samom Beogradu kao na tudjince još poslie čitavoga niza godina.

Kad to prosudimo, onda se ne ćemo čuditi, što u srbskoj književnosti "i u politici kao u narodnom životu u obće nema gotovo ni traga slavenskoj uzajamnosti. Tek od vremena do vremena znade planuti Srbija, a još više Crna Gora jednostranom simpatijom za Rusiju, i to samo u svom političkom računu. Ova je pojava neugodno iznenadila već i same Ruse, osobito one, koji su imali prilike Srbiju bolje upoznati i na svoje se oči uvjeriti, kako srbska inteligencija nepovoljno sudi o svem, što je rusko, a kako i ne pita, za ono, što je slavensko. Tako sam za svoga spomenutoga boravka u Zemunu doživio u Beogradu ovaj slučaj: Odlični jedan ruski publicista putujući po slavenskim balkanskim zemljama i bora-veći već par dana u srbskoj pries-
tolnici, reče mi pred više Srba, kako ga to boli, kad vidi, da u Srbiji nema uvjerenih prijatelja Rusije. I nastavljaajući dalje u tom smislu, okrene se prema Srbima s ovim prikorom: Eto, vi Srbi već

dvie stotine godina šalžete svoje sinove u naše duhovne akademije, a već blizu sto godina i u druge naše, osobito vojničke škole; između Rusije i Srbije postoje dakle najtješnije veze; pa gle, među vama nisam našao nikoga, tko bi Rusiju tako poznao, a što više vriedi, o njoj s tolikom ljubavlju govorio i pisao kao evo ovaj Hrvat. Ja sam naravski taj prikor nastojao umanjiti, upozorujući odličnoga Rusa, da se iz Srbije šalju ljudi u Rusiju službenom protekcijom, da su tamo u pojedinim zavodima kao u zatvoru, da o pravoj Rusiji obično ne mogu ni dobiti jasne slike, dok sam ja u mladenačkom zanosu, koji je danas moje muževno uvjerenje, u prvom redu proučavao neslužbenu Rusiju, rusku književnost i ruski seljački puk, slobodan kao ptica, bez druge obveze, osim što ju ima pošten čovjek prema istini i svies-tan Slaven prema svoj svojoj narodnoj braći. Ipak onaj Rus nije popustio, nego je još oštrije nava-lio na jednostrano srbsko rusofil-

stvo, koje od Rusije samo traži proširenje zemljištnih granica i čim to Rusija ne učini, obore se Srbi na nju kao na najvećega duš-manina svoga.

Moglo bi se i nama Hrvatima prigovoriti radi našega starčevičanstva, dotično frankovstva, koje je negacija Slavenstva, a još više Srbstva. Ali tu treba naglasiti, da je i starčevičanstvo i frankovstvo reakcija u jednu ruku proti prekomjernomu političkomu popuštanju Srbima, radi kojega su se toliki naši političari znali odreći i hrvatskoga državnoga prava i hrvatskoga imena, a u drugu ruku to je reakcija proti nebratskom postupku Srba u Hrvatskoj, koji su vazda gotovo bez iznimke pristajali najodlučnije i najaktivnije uz sve hrvatske neprijatelje. Dosta je spomenuti, da su Srbi u Hrvatskoj kroz punih dvadeset godina bili najoštrijji šiljak na ostrugama magjaronskoga sistema grofa Khuena. I kao da to nije bilo dosta, smatrali su Srbi potrebnim, da brane svoju narodnost u

Zagrebu mnogo življe, nego li recimo u Novom Sadu, pa zato izdaju u Zagrebu "Srbobran". Dapače u času, kad se je rušio Khuenov sistem, zagaziše tako daleko, te u tom "Srbobranu" prenieše beogradsku poruku, da s Hrvatima valja povesti rat do uništenja. Na to je dr. Josip Frank, kako se je kasnije u saboru sam pohvalio, priredio ono sramotno pljačkanje pravoslavnih trgovaca od 1. do 3. rujna 1902. No koliko god bili ti rujanski zagrebački dogodjaji i žalostni i sramotni, ipak se ne daju ni prisposodobiti s onim Kainovim žigom, što si ga udariše Srbi u kraljevini, kad 1885. onako neb-ratski nasrnuše pod vodstvom kralja Milana na Bugare samo zato, što se je Bugarska svojom snagom, svojom sviešču i svojim radom povećala ondašnjom iztočnom Rumelijom, dakle samo na turski račun. Da Srbi nemaju druge krivnje pred Slavenstvom, ovo je dosta, da baš svi slavenski narodi odbiju njihove prohtjeve na Bosnu i Hercegovinu, to više, što

čitavo srbijansko spremanje na rat ima čisto sredovječno osvajačko obilježje, te se usred Beograda bez straha i stida govori o ustaškim četama, koje bi imale iz Bosne učiniti drugu Macedoniju, a s obzirom na to, što u Bosni ima preko četiri sto tisuća Hrvata katolika, pripremiti i izazvati tamo pokolj sličan pokolju armenskomu 1897.

Da je ovo na žalost i odviše moguće, dokazuje ta činjenica, o kojoj sam se sam uvjerio, da je sva Srbija od Beograda do Vranje rujanske zagrebačke dogodjaje od 1902. upisala na rovaš celomu hrvatskomu narodu, te sam u samoj Vranji slušao, kako su se i nježne Srbkinje prietile najužasnije Hrvatima, o kojima zaslugom srbskih škola i srbske štampe ne znadu do li to, da su u rujnu 1902. tobože htjeli porušiti pravoslavnu srbsku crkvu u Zagrebu.

Kolika je razlika u narodnoj sviesti kod nas Hrvata i kod Srba, dokazuje vrlo poučno i čitava povjest današnje hrvatsko-srbske

koalicije. U toj koaliciji, kako svi znamo, najjača je hrvatska stranka prava, koja dugo vremena nije Srba na hrvatskom, državnom području ni priznavala, s obzirom na to, što su s nama istoga jezika. Ta stranka sad već pune tri godine daje takav primjer narodne svijesti, da se to čini upravo nevjerojatnim. Ne mislimo tu na one članove te stranke, koji bi u bezumnoj mržnji na "Austriju" odmah s puškom na Beč i koje je, sa Srbima sprijateljila njihova strast; nego mislimo na one hrvatske rodoljube — to su ljudi oko osječke "Narodne Obrane" i oko zagrebačke "Hrvatske"; koji u Srbima vide narodnu našu braću i onda, kad su puni bojazni, da će nam se ta braća prije ili kasnije onako iznevjeriti, kako je to bilo pod Khuenom, te u svojoj rodoljubnoj svijesti ne mogu nikako, preuzeti na sebe odgovornosti, da su Srbima dali razlog, ili makar samo izliku, da tako urade. I zato vidimo upravo riedku samozataju kod boljega diela te stranke, samoza-

taju, koja je u obće obilježjem svih hrvatskih odnošaja prema Srbima. Kod Srba naprotiv — ne govoreći o onima u Srbiji, ili u Crnoj Gori, a ni o Srbima u Bosni — ovako hrvatsko ponašanje nije izazvalo još ni takvoga preokreta, da bi se kod nedavnih izbora u Dalmaciji bili pripravnici za vremenom složiti protiv Talijanima u Zadru, nego naprotiv izjaviše, da o tom nema ni govora. Istom kad je to prenerazilo hrvatsku stranku u Dalmaciji, koja se onako ponaša prema Srbima, kao hrvatska stranka prava u banovini, onda istom zagrebački "Srbobran" prikorio dalmatinske Srbe, zašto ne bi primili hrvatskih glasova, dotično dvaju saborskih mandata, kad Hrvati zato od Srba ne traže nikakve protuusluge.

No svi ovi primjeri ne odlučuju toliko, koliko najnoviji seljački pokret u banovini, koji već četvrtu godinu obuhvaća čitave krajeve na temelju podpunoga narodnoga jedinstva Hrvata i Srba i dosljedne slavenske uzajam-

nosti i to upravo u najčišćim hrvatskim kotarima.

Kad pojedini umnici i bogodani geniji shvate velike narodne ideale; kad mi Hrvati možemo pokazati na čitav niz takovih narodnjaka, kakav bijaše Gundulić, Kačić, Preradović, Mažuranić, Strossmayer, Rački..., kad i Srbi mogu spomenuti kojega Daničića, onda je to za stalno dokaz, da živi dotična velika ideja; ali da će ta ideja dobiti realan oblik, da će postati društveni kulturni faktor prvoga reda, to se može ustvrditi istom onda, kad ju shvate i u praksi provedu tisuće i tisuće u najširim slojevima puka.

Kod nas Hrvata ovo se je, hvala Bogu, dogodilo. Gotovo cijela Podravina od Varaždina do Virovitice; trećinom ili polovinom sva Hrvatska od Zagreba preko Siska i Broda do Vinkovaca i Mitrovice; čitavi kotari ili barem obćine, koli u hrvatskom Zagorju i Prigorju, toli u srednjoj Hrvatskoj od Križevaca preko Požege i Bjelovara k Djakovu; na tom većem dielu ban-

ske Hrvatske, gdje je najveća seljačka prosvjeta i najrazvitije narodno blagostanje, tu već na stotine, tisuća hrvatskoga seljačkoga naroda hrvatsku državnu misao i hrvatsko državno pravo shvaća u potpunom skladu s narodno-kulturnom mišlju jugoslaven-skom i sveslavenskom, te stotine skupština i hiljade seljačkih sastanaka, što se već četvrtu godinu drže u tim krajevima, izgledaju kao idealne sjednice hrvatske čitaonice u Zagrebu, ili hrvatskoga sabora u doba preporoda.

I ovo su one hrvatske legije, koje će Bosnu sjediniti s banskom i s dalmatinskom Hrvatskom.

Mi svi "znamo, kako je teško bilo u srednjem vieku, a nije ni danas lahko onim narodima, koji nisu imali svojih gradova, svoga gradjanskoga staleža. Poljska je po mijenju najumnijih političara i radi toga propala, a i Češka je poradi toga izgubila svoju samostalnost, što Poljska svojih gradova nije zapravo ni, imala, a Češka ih je husitskim pokretom tek djelo-

mice ponarodila, da ih unutrašnjim neredima još prije tridesetgodšnjega rata oslabi i u političkom smislu gotovo uništi.

Budući, da u našoj monarkiji svaki rad za obće dobro dobiva više ili manje oblik stranačko-političke organizacije, to se i ovaj hrvatski seljački pokret širi ponajviše u organizaciji hrvatske pučke seljačke tiskare. Ali u jednu ruku same publikacije te stranke; primjerice pučki, gospodarsko-prosvjetni sbornik "Božićnica", brošura "Hrvati i Magjari" i novi tumač k programu — koje se štampaju u desetak i više tisuća primjeraka, te su ponajglavnije sredstvo stranačke organizacije, te publikacije nemaju ni najmanjega stranačkoga obilježja, nego su u njima razloženi popularnim načinom temelji svih društvenih i političkih znanosti: kulturne historije, savremene ustavnosti, društvenoga i političkoga ustrojstva ciele monarkije, narodnogospodarske znanosti s osobitim obzirom na zadrugarstvo i t. d.

U drugu ruku i osim ovoga specijalno seljačkoga pokreta sve hrvatske političke stranke rade sve to više i medju hrvatskim seljačtvom. Vidi se to poglavito po pučkim političkim tjednicima, kojih ima u svem desetak - Dom, Istina, Hrvatski Narod, Narodna Zastava, Prijatelj Naroda, Starčevićanac, u Zagrebu; Pučki Glas u Zadru; Pučki List u Splitu; Hrvatske Novine u Virju; Hrvatske Pučke Novine u Djakovu i Hrvatski Branik u Mitrovici — a svi skupa imadu oko trideset tisuća predplatnika i do stotinu tisuća čitatelja.

Istodobno s ovim živim umnim razvojem hrvatskoga seljačtva nastao je u njem podpuni gospodarski preokret. U zadnjih pet, šest godina čitavi su se krajevi primili najnaprednijega poljskoga gospodarstva i najracionalnijega stočarstva. Vinograde si je također narod sam obnovio i neprestance si ih obnavlja i to tolikim marom i tolikom vještinom, da se tomu upravo moraš divili. Što su

drugdje, primjerice u Francuskoj, učinili gospodari istom najživljim službenim poticajem i uz veliku državnu podporu, to hrvatski seljak čini često i uz podpunu nemar domaće vlade i uprave. I zato je naravski, da su po Hrvatskoj već čitava velika vlastelinstva parcelacijom došla u seljačke ruke i još neprestance dolaze.

Sve je ovo trebalo spomenuti, i upravo naglasiti zato, jer samo ovakovim gospodarskim i kulturnim razvojem seljačkoga svoga puka hrvatski narod dolazi do onoga stepena, na kojem će njegov upliv na Bosnu postati neodoljiv, i hrvatsko pravo tako aktuelno i živo, te se ne će moći nikako i ničim izigrati. Liepo se danas čita u previšnjem proglasu od 5. listopada o. g., kako je pred Evropom održana poštena rieč stanovništvu Bosne i Hercegovine; ali bez svojih Čeha, Slovenaca i Poljaka, a pogotovo bez Hrvata jedva bi naša monarkija Bosnu bila i zaposjela, a za stalno je ne bi bila ni umirila, ni uredila.

Ovo je tako važna stvar, da se kod nje treba posebice zaustaviti. U Bosni-Hercegovini djeluje danas toliko slavenske i hrvatske inteligencije, da je primjerice samo Sarajevo po vrstnoći svoje inteligencije već u istinu isto tako kulturno središte i ognjište, kao što je Ljubljana i Zagreb, Beograd i Sofija. Sarajevo dapače ima u koječem i prednost pred spomenutim centrima. U Sarajevu se kud i kamo manje politizira nego u Beogradu, a i manje je strančarstva, nego u Zagrebu. U svakom slučaju sarajevsku inteligenciju ne valja suditi samo po broju, nego i po vrstnoći.

Što seprigovara ovomu ili onomu upravnomu činovniku, osobito Niemcu, to ne obara, nego jača tvrdnju, da je u Bosni-Hercegovini uložen toliki slavenski i hrvatski duševni kapital, da bi bez njega Bosna-Hercegovina bila i nadalje ostala puki vojnički tabor, u kojem bi nastalo sveobće ražanje i klanje, čim bi vojnička sila popustila, ili se možda udaljila. A gle, baš Srbi, koji Bosnu tako

drzko svojataju, i Magjari, koji već otvoriše usta, da ju proždru, ti jedni i drugi ne će ni da čuju o tom slavenskom i hrvatskom duševnom kapitalu, te je i srbska i magjarska nekulturnost tolika, da u stotinama i tisućama hrvatskih, slovenskih, čeških i poljskih kulturnih radnika u Bosni vidi samo dotepene kruhoborce, ili ti kuferaše, kao da tisuće i tisuće te naše braće ne donesoše u Bosnu ni srca ni uma, ni poštenja, ni radnosti, nego samo "švabske kofere". Kod Magjara se ova nekulturnost dade barem razumjeti, jer oni kao pravi Azijati osjećaju instinktivnu odvratnost proti svemu što je u istinu evropsko; ali Srba ne može čovjek ni razumjeti, a kamoli opravdati, to manje, što Česi, pa i drugi Slaveni dolaze u Bosnu-Hercegovinu ne samo s jednostranim simpatijama za Srbe, nego i s tim krivim mišljenjem, da u Bosni autohtonoga bosanskoga pučanstva ni nema. Ovako naime piše gotovo svekolika slavenska štampa, a pogotovo, ostalo evropsko novinstvo, koje o toj stvari dobiva obično u Beogradu napisa-

ne i jošte dobro "honorirane" članke. I da Srbi nisu ništa drugo krivi, nego što su stvorili t. zv. protukuferaški pokret, radi kojega bi, da nije došlo do aneksije, Bosna bila izgubila ponajbolje svoje javne radnike i što počevši od okupacije pa do danas najbezobzirnije i najbezstidnije poriču i sam obstanak autohtonoga Hrvatsva u Bosni, — već im ovo dvoje oduzimplje svako pravo, da Bosnu zahtievaju u ime narodnoga načela.

Istina je, Hrv.ati su danas u Bosni-Hercegovini u manjini; ali u Evropi se ni ljudi, ni narodi ne broje kao u Aziji, nego se važu, t. j. prosudjuju po kulturnim i gospodarskim svojim sposobnostima. Te se sposobnosti očituju prije svega u obiteljskom ćudorednom životu, u smislu za gospodarsku privredu, u poštivanju svačijega dobra, a prema tomu i u smislu za javni red i poredak.

Ako bosansko-hercegovačko pučanstvo s ovoga gledišta prosudjujemo, — a kao Evropljani i Slaveni ne možemo ga drugčije prosudjivati — onda su Hrvati u Bos-

ni-Hercegovini bezuvjetno prvi i najvažniji elemenat. O tom se možemo nepokolebivo uvjeriti, čim prispodobimo s hrvatskim elementom bosanske musulmane i pravoslavne.

Bosansko-hercegovački muslimani, naši su ljudi po krvi i po jeziku, t. j. pravi pavcati Slaveni. I ne samo po krvi i po jeziku, nego i po svojoj ćudi i po svom poštenju. Ali ti su naši ljudi tako zaneseni za Carigrad i za turskoga sultana i to ne samo kao za svoga kalifa; kao za svoju vjersku glavu, nego i kao za svoga cara i gospodara, te druge političke misli ni nemaju. Putujući Bosnom i Hercegovinom, i razgovarajući s tim našim dobrim i vriednim svietom, ja sam čuo svagdje samo jedan upit: Kad si toliko svieta vidio, ded, kaži nam, jesi li vidio i našega cara.

Kolika je ova privrženost sultanu kao k caru i gaspodaru, vidjelo se je najbolje 1897. za grčko-turskoga rata. Da vam je onda bilo doći u koju tursku kavanu ili još bolje negdje u prikrajak stati, vidjeli biste, kako naši "Turci" požudno slušaju sve viesti

o ratu, kako im oči plamte i govore: E, da je nama sada tamo biti i za cara krv svoju proliti.

Ova je odanost i privrženost simpatična pojava, ali ona je ujedno razlogom, da su naši muslimani toliko puta nasjeli srbskim agentima. Nasjeli su osobito onda, kad su se listom počeli seliti, naročito iz Krajine, a još više nastradaše u tom, što djece svoje ne dadoše tobož u švabske i kaurške škole. Pustiti iz šaka djedovsku zemlju i sam si zazidati okna, da k tebi ne dodje prosvjeta, to je zaista znak velike političke slabosti. A kad uz to uvažimo, da su naši muslimani na jednoj strani imućnici, a na drugoj sirotinja, te srednjega staleža kod njih gotovo ni nema, onda ćemo se još više uvjeriti o tom, da imadu budućnost samo tada, ako čuvajući svoje vjerske svjetinje, prigrle hrvatsku državnu narodnu misao, jer to ujedno znači, prigriliti pravi državni red, i onakvu evropsku prosvjetu, koja odgovara našem slavenskomu karakteru. Pravoslavni su također ili veliki imućnici ili kukavna sirotinja. Ni kod njih dakle nema

srednjega staleža. Imućnici su špekulanti, i to ne samo u trgovini nego i u politici. U politici špekuliraju s najsvetijim osjećajima muslimana, pa se zato i pretvaraju, da su i oni za sultana; a kad tamo, oni nisu ni za kralja Petra, ni za kneza Nikolu, nego samo za svoju korist. Ti gazde špekuliraju i sa nevoljom pravoslavne sirotinje, a još više s ratobornošću te sirotinje. Mjesto da toj sirotinji daju za solidnu cieniu solidnu robu; mjesto da ju potiču na bolje gospodarstvo i na zanate, da joj kupuju bolje plugove i drugo poljsko orudje, oni joj diele puške i municiju, ili slike kralja Petra i kneza Nikole, s obećanjem, da će doskora velika pravoslavna Rusija osvojiti Bosnu za Srbiju i Crnu Goru, da će protjerati sve švabske kuferaše, a i sve begove, i age, da će zemlju podieliti samo medju pravoslavne, a isto tako svi činovnici da će biti samo pravoslavni, da će porezi biti maleni ili nikakvi, pravoslavni Srbi svi i svuda, jednom riečju, pravi srbski raj na zemlji.

Svakomu čovjeku, a osobito siromaku i neuku, najsladje je i

najmilije, slušati, kako će mu biti dobro, osobito ako mu to govori kakav prvak, gazda, bogataš, koji svaki dan čita novine, koji putuje sad u Carigrad sad u Peštu, sad u Beč, te znade, što vladari i njihovi ministri misle i snuju. Kad ti kažu, da će Bosna biti samo srbska, a onda valjda tako jest. I u toj stalnoj vjeri pravoslavna sirotinja, koja često mjesto doma ima samo hrpu kamenja pokritu slamom, jedva čeka čas, da plane puška i da podje u rat veselije, nego u svatove. Tko nema pravoga doma, taj ne može znati ni što je domovina, taj u obće nema i ne može imati ni obiteljske ljubavi, ni društvenosti u evropskom smislu: Njegova vjerna ljuba to je puška, a najbolji pobratim — ljuti handžar. Tu može biti i srčanosti sve do očajnosti, ali tu nema uvjeta, ni elemenata za izgradnju domovine i države, kako se to traži na dohvat evropskim kulturnim središtima.

A pogledajmo sad naše Hrvate. Još onda, dok su Turci imali svu vlast u šakama, proti kojoj su se pravoslavni ili javno bunili ili

potajno rotili, još onda su Hrvati divnom uztrajnošću gradili temelje današnje svoje snage: obiteljsku ćudorednost prema nauku kršćanskomu. Taj nauk davali su im redovnici franjevci, idući od sela do sela, od kućice do kućice, u običnom odijelu s brkovima i s bradom, kao krvni rodjaci, kao "ujaci". Ti bradati i brkati "ujaci", koji su i proti najsirovijoj sili znali braniti i obraniti svoje stado, ti franjevci bili su, i danas su takvi prosvjetitelji, kakvih ćemo jedva naći u svojoj evropskoj povjesti. A čim je turska sila popustila, k tim prosvjetiteljima dolazahu i dolaze neprestance novi drugovi i to ne samo iz svećeničkoga staleža. Dolazahu tu zanatnici i obrtnici svake ruke, činovnici svake struke, privatni i javni službenici svake vrsti. Istodobno prema tomu primjeru i po vlastitoj ponuci sami bosanski Hrvati pohrlaše u škole i do danas si stvorilaše takvu inteligenciju, koja svojim karakterom i svojim znanjem ulieva, najveće povjerenje i poštovanje. K tomu svemu Hrvati su se s ostalom slavenskom braćom

iz carevine upravo sljubili, premda su svi Slaveni, kako je već spomenuto, bili pretežno srbofili, naročito pri svom dolazku u Bosnu.

I tako su bosansko-hercegovački Hrvati stvorili pravo narodno društvo, t. j. podpunu narodnu cjelinu, brineći se osobito, da seljački narod bude svoj na svom i da bude što prosvjećeniji. I zato Hrvati imadu tamo najviše seljaka svojih gospodara, najviše obrtnika, najviše vrstnih tvorničkih i šumskih radnika i najviše činovnika i službenika svake struke, najviše akademski obrazovane inteligencije. Jednom riečju, Hrvati su najorganizovaniji, i kulturno najjači elemenat u Bosni.

Sad ćemo razumjeti, zašto Kallay nije mogao Hrvatstva uništiti, premda do 1895. nije u Bosni dao hrvatskoga imena ni spomenuti, što sam i sam na sebi izkusio, jer me 1891. u Mostaru zatvoriše i "per šup" odtjeraše u Metković samo zato, što sam u jednom "hanu" makar sam, prigovorio cijeloj četi Srba, kad "šaku Hrvata" nazvaše lopovima i što sam ponosno spomenuo prekrasnu tadašnju hr-

vatsku izložbu u Zagrebu, kao sjajni dokaz hrvatske kulturne snage. Nije uspio Kallay, a sve je uzalud bilo i Burianu, koji je Srbe tako bio već podigao, te su se ponajbolji upravnici Hrvati i drugi Slaveni bili već spremali da ostave Bosnu, jer im je život bio postao jur nesnosan i nesiguran. Zato je Hrvatska Narodna Zajednica u jednoj godini dana kao čudom prekinula Bosnu i Hercegovinu i to gotovo bez najmanje pomoći banske i dalmatinske Hrvatske. Zato se Hrvati u Bosni-Hercegovini umnažaju godimice za 1,7%, Srbi za 1,1%, a muslimani za 0,9%. Za to je Bosna-Hercegovina danas organički dio ostale Hrvatske po živom pravu, a bit će doskora, ako Bog da, i po gotovom faktu. Samo treba, da svi mi Hrvati, — a naročito Hrvati u bosanskoj Hrvatskoj — u ovom pitanju sjedinjenja budemo Evropljani, dakle najodlučiviji branitelji prava Habsburške monarhije; da budemo Slaveni, dakle najsusretljivija braća i prema muslimanima, i prema pravoslavnima i prema svim slavenskim kulturnim radnicima

izostale carevine; da ne budemo niti na čas strančari, t. j. da ne prenosimo današnjih banovinskih i dalmatinskih stranaka u Bosnu; no ponajpače da ne budemo za živu glavu ni u snu ono isto, što su bili i što će još biti srbski ustaše, t. j. da ne budemo Frankovi legionari. Proti Pešti iztaknimo Jelačićevu oštricu: hrvatsko državno pravo i organičku svezu s ostalom carevinom; prema Beogradu visoko podignimo luč svoga preporoda: slavensku i pučku kulturnu i gospodarsku svoju organizaciju. Uz te uvjete Bosna-Hercegovina mora postati sastavni dio ujedinjene Hrvatske. Ili ćemo povjerovati, da će talijanska iredenta, magjarski košutizam i veliko-srbska agitacija raztepti Habsburšku monarhiju i uništiti današnju Hrvatsku državu i sav hrvatski narod? Ali tko će pri zdravoj pameti i u snu računati s ovom "činjenicom", kad je Habsburška monarhija, uz jedinu Rusiju odoljela Napoleonu i kad su se baš na hrvatskom narodu izpunile rieči velikoga Franceza Micheleta: Nijedna **narodna duša** ne može poginuti.

Krupa

Dubrovnik u XVIII. stoljeću

(2. inačica)

Đivo Bašić, Dubrovnik

Nakon velikog potresa 1667. godine dubrovačko „dugo“ XVIII. stoljeće razdoblje je ekonomskog prosperiteta između neznatnijeg fizičkog napuknuća i očite državne propasti Dubrovačke Republike (1808.). Dubrovnik bijaše "oaza civilizacije usred barbarstva".

Vladajuća klasa vlastelina (plemića) privržena je spisateljskom radu pisanja i čitanja epigrama, pjesama, govora i uopće knjiga na latinskom, talijanskom i francuskom jeziku, posjećuju strane gradove i odlaze u lov u okolicu (Župu dubrovačku i Konavle). Dame i gospoda voze se u nosiljkama („seđete“) po okolicu i samom gradu. Satovi su kupovani ili popravljani u Napulju ili čak u Genevi. Sedla su nabavljana u Beču, a famozni novčanici (tur. "džuzdani" - kese, novčarke) i

druga finija kožna roba u Carigradu. Za kompliciranije bolesti konzultirani su liječnici iz Italije i Beča. Neki pogodni ugovori za izvoz hrane i sirovina albanskim i bosanskim pašama bili su labuđi pjev dubrovačke diplomacije. Vlastela su voljela plandovati više nego lomiti kosti po balkanskim palankama i drumovima. U kazalištu su igrale gotovo isključivo strane družine, a domaći diletanti sve su rjeđe nastupali o pokladama po privatnim kućnim zabavama. U privatnim se pismima vijećnici i senatori (vlastela/plemići) često žalje na gnjavatorske i preduge sjednice Vijeća (čak i ljeti), pa stoga moraju prekidati ljetovanje i znojiti se pod perikom. Kao i u prethodnom stoljeću, glavnu ekonomsku snagu XVIII. stoljeća čini bogatija građanska pučka klasa.

Novoformirani Pomorski ured posljedica je procvata dubrovačkog pomorstva, kao i iste godine tiskani Propisi Dubrovačke Republike o nacionalnoj plovidbi (1745.). Carine, trošarine, prodaja soli, globe, najmovi državnih zgrada i zemljišta, brodske takse i dr. predstavljali su prihode Dubrovačke Republike. Dubrovačko pomorstvo konkurira zapadnim pomorskim silama, pa se Trgovačka komora u Marseilleu 1774. žali francuskom ministru mornarice da se ograniči broj dubrovačkih bro-

dova na Sredozemlju. U Dubrovniku XVIII. stoljeća javljaju se i stalna osiguravajuća društva. Poljodjelstvo je bilo naprednije nego u ostalom dijelu tadašnje Dalmacije (jadranske Hrvatske), a svilarstvom su se sporadično bavili pojedinci. Polovicu ulova morali su ribari davati Malom vijeću u Dubrovniku i knezu u Stonu, a za tunolov je bio propisan veliki namet.

Putovanja su se obavljala brodovima, pješke ili na konju.

Dubrovnik, 1939.

Hrvatska državna vlast i blaženi Alojzije Stepinac (4.6)

Ivan Gabelica

Nekritičko prihvaćanje problematičnih vrela

Dr. **Jure Krišto** izlazi s pretpostavkom, da je "upravo Pavelićev krug bio izvor glasina o navodnom Stepinčevu bijegu u Beograd poslije proglašenja NDH"⁹¹. Takva pretpostavka je posve neosnovana. Naime, u Stepinčevu "Dnevniku", što ga je vodio njegov tajnik, kasniji zagrebački nadbiskup i kardinal dr. Franjo Šeper, pod nadnevkom 12. travnja 1941. zaista je zabilježio, da su "zlobni jezici bili" o "nadbiskupu širili kojekakve vijesti a naročito da je kao solunac sa Šubašićem pobjegao" i da

su "te vijesti počeli" o njemu "širiti neki iz ustaških redova"⁹².

Dakle, u "Dnevniku" nisu imenom i prezimenom navedene osobe, koje šire te glasine. Kad bi te osobe bile poznate, njihova bi imena i prezimena, vjerojatno, bila navedena.

⁹¹ - Jure Krišto, nav. dj., str. 71.-72., Isti: Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945., knj. I., str. 85. i 87.

⁹² - Alojzije Stepinac: "Dnevnik", tjednik "Danas" pod naslovom "Ratna psihoza", Zagreb, 21. 8. 1990., str. 66.

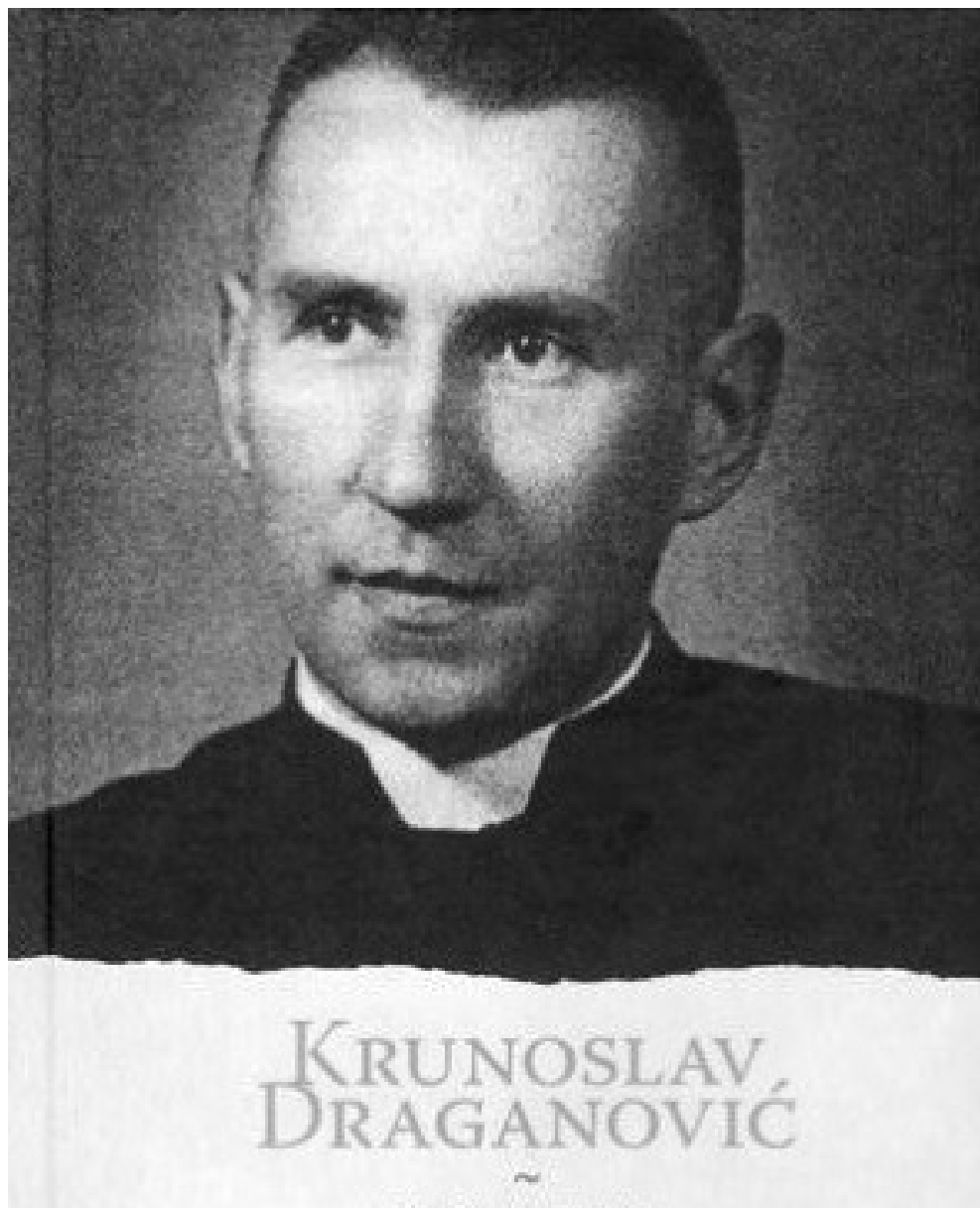
Pavelić je tada bio na putu prema Zagrebu i sigurno je, da za takve sitnice, koje se u njemu događaju, nije ni znao, pa za njih nije mogao biti ni odgovoran. Zagreb je napustio prije više od dvanaest godina i osim prvaka Ustaškog pokreta nije u njemu imao krug osoba, s kojima bi bio povezan. **Nadbiskup Stepinac je već 11. travnja 1941. posjetio dr. Milovana Žanića, povjerenika za unutarnje poslove, a sutradan, 12. travnja, i Slavka Kvaternika, Pavelićeva zamjenika i faktičnoga vođu Ustaškoga pokreta u domovini, uspostavivši s njima srdačne i prijateljske odnose. Uvečer toga dana, nakon svečanoga obreda Uskrsnuća u zagrebačkoj katedrali, Kvaternik je ponizno kleknuo pred Stepinca, poljubio mu je prsten i zatražio biskupski blagoslov. To je bio izraz poštovanja prema njemu. Iz takvoga Pavelićeva kruga nisu se mogle širiti nikakve nepovoljne glasine o Stepincu. Takve glasine**

mogla je širiti samo ulica, a na glasinama ulice ne smiju se stvarati nikakvi ne samo povijesni sudovi nego ni pretpostavke.

Krišto i dr. Ivan Cvitković prihvaćaju tvrdnje navedene u Draganovićevu "Dnevniku", da je Pavelić upravo zato i stigao u Zagreb noću, kako se ne bi susreo sa Stepincem na vratima zagrebačke katedrale, gdje je u njegovu čast trebao biti služen svečani Te Deum, jer nije želio biti "dočekan na onim istim vratima, na kojima je dočekan kralj Aleksandar"⁹³. Tomu se protivi tvrdnja Stepinčeve obrane, koja je predložila saslušanje kao svjedoka dr. Dragutina Hrena na okolnost, da je nadbiskup Stepinac odbio poziv "vlade NDH da dne 14. IV. 1941. prisustvuje na kolodvoru kod doče-

---

⁹³ - Ivan Cvitković: Ko je bio Alojzije Stepinac, Sarajevo, 1986., str. 69.; Jure Krišto, nav. dj., str. 86.-87.; Isti: Sukob simbola, str. 72.

ka Pavelića". Hren je to na saslušanju uistinu potvrdio⁹⁴. To bi značilo, da se Stepinac nije želio susresti s Pavelićem. No, ni jedna od tih tvrdnji ne može biti prihvatljiva ni istinita. Protokol o svom dolasku u Zagreb određivao je Pavelić sa svojim najbližim suradnicima, pa mu nije trebalo dolaziti u zoru, kako se ne bi susreo s nepoželjnim osobama i na nepoželjnu mjestu.

Kako je već rečeno, u prvih šest dana postojanja Nezavisne Države Hrvatske Stepinac se je prosječno jedanput dnevno susreo s nekim od njezinih državnih prvaka, čime je pokazao, da prihvaća tu državu i da želi s njom surađivati. S tim je nespojiva tvrdnja, da na poziv vlade nije htio biti nazočan na kolodvoru pri dočeku njezina državnoga poglavara. **Pavelić je odmah sutradan po svomu dolasku primio Stepinca na razgovor.** U mjesecu travnju te godine sastali su se još jednom. Niti je Pavelić morao

Stepinca primiti, niti se je ovaj morao odazvati. **Stepinac je oba puta bio oduševljen razgovorom s Pavelićem.** To je sve dokaz, da su se međusobno poštovali, pa ni kod jednoga ni kod drugoga nije bilo razloga, da izbjegavaju međusobni susret ili doček prilikom Pavelićeva dolaska u Zagreb.

Suprotno Draganoviću i onima koji se na nj pozivaju, tvrdi **Vilim Cemelja**, svećenik i veliki Stepinčev obožavatelj. Od nekadašnjega vjernog Pavelićeva sljedbenika, koji je 1944. sastavio molitvenik, u kojemu je i molitva, da Bog dade "slugi svojemu Poglavniku našem Antonu, sretan napredak njegova dostojanstva"⁹⁵, u

⁹⁴ - Proces Alojziju Stepincu - dokumenti, priredili: Marina Štambuk-Škalić, Josip Kolanović i Stjepan Razum, Zagreb, 1997., str. 95. i Sudski spis Vrhovnog suda NR Hrvatske, Stup 6/46. - Proces Lisaku, Stepincu i dr., str. 2894.-2895.

⁹⁵ - Ivan Cvitković, nav. dj., str. 131., bilješka 59.

emigraciji se je prometnuo u njegova otvorenog protivnika, u kojemu ne vidi ništa dobra nego samo zlo, pa mu se ne može predbaciti ni najmanja pristranost u njegovu korist. Prema Cecelji, razlozi, koje navodi i Draganović, namjerno su ubačeni u narod, da se prikrije pravo stanje stvari. Narod je oduševljeno čekao Pavelićev dolazak. No, "da Poglavnik uđe svečano u Zagreb, trebalo je osiguranje". Postojala je pogibelj od atentata, državna vlast se je tek stvarala, a "redarstvo nije bilo ni tako brojno, a niti doraslo za doček ovakvog formata". Zato je Pavelićeva osobna sigurnosna služba procijenila, da je bolje da on dođe u Zagreb u zoru, bez svečanoga dočeka⁹⁶. Dakle, nije se radilo ni o kakvu animozitetu prema Stepincu. Ova tvrdnja je daleko logičnija i životno puno uvjerljivija od Draganovićeve. Krišto, Cvitković i Cecelja tvrde, da Pavelić iz nepovjerenja prema Stepincu nije

dopustio, da prva hrvatska državna vlada pred njim položi prisegu. Prva dvojica se pozivaju na Draganovića kao na dokaz. **Draganović je Pavelićev politički protivnik, a moralno krajnje kontroverzna osoba**, pa je dokazna vrijednost njegovih tvrdnji sporna. Napadali su ga jugoslavenski komunisti kao najvećega protivnika Jugoslavije i komunizma, ali i dio hrvatske političke emigracije, pa čak i neki svećenici. Godine 1967. našao se je u Jugoslaviji pod još uvijek nerazjašnjenim okolnostima, **ali mu nije bilo suđeno**. Cecelja je sudionik događaja, jer je vlada baš pred njim, kao predstavnikom katoličkih vjernika, položila prisegu, pa su mu te stvari poznatije. On o tome piše u članku "Moja sjećanja na uzoritoga kardinala Stepinca, zagrebačkoga nadbis-

---

⁹⁶ - Vilim Cecelja, nav. dj., str. 703.

kupa", u kojemu se daje ne samo prikaz odnosa između Pavelića i Stepinca, nego i stanja u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Prema Vinku Nikoliću, koji je objavio ove uspomene, dalo bi se zaključiti, da su one napisane između 1975. i 1980., dakle trideset i pet do četrdeset godina odkako su se zbili događaji, o kojima se u njima piše. Sam Cecelja na njihovu početku kaže, da nema "ništa napisмено о svojim susretima i razgovorima sa zagrebačkim nadbiskupom dr. Alojzijem Stepincem" pa je upućen "u svemu na svoje pamćenje"⁹⁷.

Isključivo pozivanje samo na svoje pamćenje loša je preporuka za dokaznu vrijednost bilo čijih uspomena, pa i Ceceljinih. Protekom vremena svaki čovjek sve više i više zaboravlja, što se je zbililo i kako se je zbililo, pa bez namjere da laže, neistinito prikazuje događaje. Doda li se tomu i njegova politička zainteresira-

nost, u koju se, uz ostalo, unosi još i strast, onda je **dokazna vrijednost njegovih uspomena minimalna**. Ako je Pavelić zaista bio onakav, kakvim ga prikazuje Cecelja, zašto je onda pune četiri godine pristajao uza nj i zašto je unosio njegovo ime u molitvenike, zazivajući Božji blagoslov na nj? **Ceceljina sjećanja prožeta su odbojnošću prema Paveliću**, prepuna su neistinitih tvrdnji, pa se zato ni o onome dijelu, o kojemu bi on mogao svjedočiti, ne može sa sigurnošću tvrditi, što je istina, a što je neistina. Popis tih neistinitih tvrdnji je podugačak, pa se zato one ne nabrajaju u ovom djelu. Prema tome, **Cecelja je jednako nepouzdan svjedok povijesnih zbivanja kao i Draganović**.

---

⁹⁷ - Isto, str. 690.

Stoga i dalje ostaje otvoreno pitanje, **zašto prva hrvatska državna vlada nije položila prisegu pred Stepincem**. Svi navedeni pisci zastupaju, u stvari, mišljenje, da su Pavelić i ustaše bili nepovjerljivi, čak i neprijateljski raspoloženi prema Stepincu, jer je bio solunski dobrovoljac, pa zato Pavelić nije ni dopustio, da vlada pred njim polaže prisegu. Ali, to mišljenje ne može izdržati kritiku. **Dr. Ante Trumbić je stvarao Jugoslaviju, potpisao je - ćirilicom, štoviše - s Pašićem sporazum na Krfu, organizirao je od hrvatskih ratnih zarobljenika u Italiji jugoslavensku dobrovoljačku legiju, koja će se boriti na solunskom bojištu i t.d. Uvidjevši da je pogriješio, okrenuo se je protiv Jugoslavije i radio je na njezinu rušenju. Pavelić ga je prihvatio kao takvoga, s njim je surađivao, zajedno su nastupili na izborima 1927. godine i u beogradskoj Narodnoj skupštini dali**

izjavu u prilog hrvatske državne nezavisnosti. U Palermu, Italija, godine 1936. tajno su se sastali, iako je to Trumbiću bilo riskantno po život. Kad je Trumbić 1939. umro u Zagrebu, ustaški orijentirana mladež ispratila je njegovo mrtvo tijelo u Split. **Mladi dr. Edo Bulat bio je osnivač ORJU-NE i sudjelovao je u njezinim podhvatima. Kasnije je, uvidjevši svoju zabludu, pristupio Ustaškomu pokretu, borio se je za Nezavisnu Državu Hrvatsku i bio je ministar u njezinoj vladi, ostajući do smrti vjeran hrvatskoj državnoj nezavisnosti. Ako Pavelić i ustaše nisu odbacivali Trumbića i Bulata, zašto bi mrzili i odbacivali Stepinca, čije su političke zablude bezazlene u usporedbi s Trumbićevim i Bulatovima?**

A zaista ga nisu ni odbacivale ni mrzile. Kulturno-akademsko društvo "August Šenoa" godine 1934. još nije bilo politički

izdiferencirano, jer je u narodu vladalo uvjerenje, da se Pavelić i Maček bore za iste političke ciljeve - za Nezavisnu Državu Hrvatsku. No, već tada su u njemu dominirali sveučilištarci, koji će kasnije igrati istaknutu ulogu u Ustaškomu pokretu i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (**Kavran, Jilek, Nevistić, Mosner, Crljen, Kirin, Ereš, Mortidića, braća Blažeković i mnogi drugi**)⁹⁸. Upravo je Bogumil Kantoci, podpredsjednik toga društva, u ime zagrebačkih sveučilištaraca pozdravio Stepinca na dan njegova posvećenja za nadbiskupa 24. lipnja 1934. zanosnim govorom, između ostaloga, rekavši: "Naša akademska omladina gleda u Vama kao u budućem hrvatskom metropolitu nasljednika čitavog onog niza velikih onih biskupa, banova, kancelara, svetaca i prelata, koji su zacrtali duboke i značajne brazde u povijesti hrvatske kulture"⁹⁹.

Nakon što se je u javnosti saznalo, da Maček s Dragišom Cvetkovićem priprema sporazum, prema kojemu **bi se Bosna i Hercegovina dijelila**, izrazito hrvatski orijentirana društva na Zagrebačkom sveučilištu, među kojima je središnju ulogu igralo društvo "August Šenoa", tada već kasno ustaški opredijeljeno, sazvala su za dan 22. travnja 1939. skupštinu sveučilištaraca, koju je otvorio Branko Rukavina, predsjedao joj je Grga Ereš, govornici su bili Franjo Nevistić i Muhamed Hadžijahić, a Jusuf Okić je predložio deklaraciju, koja završava ri-

---

⁹⁸ - HDA, Dossier dr. Oktavijana Svježića, RSUP, SRH, SDS, 013.0/55, str. 83.-84.

⁹⁹ - Bilješka 92., tjednik "Danas" pod naslovom "Nadbiskup protiv volje", Zagreb, 8. 8. 1989., str. 65.

ječima: "Ne damo Bosnu i Hercegovinu dijeliti!". Deklaracija je prihvaćena i poslana inozemnim konzulatima i najuglednijim ličnostima hrvatskoga katoličkog i muslimanskog političkog, kulturnog i vjerskog života, među njima i nadbiskupu Stepincu¹⁰⁰. **Susreti Mile Budaka prije uspostave Nezavisne Države Hrvatske a Slavka Kvaternika u prvim danima njezina života s nadbiskupom Stepincem** protekli su, kako je već opisano, u međusobnom poštovanju i zadovoljstvu. Odmah sutradan nakon svoga dolaska u Zagreb, dakle 16. travnja 1941., Pavelić je primio Stepinca u audijenciju. Kao što je poznato, Stepinac je bio oduševljen tim susretom i Pavelićem. Nema nikakva razloga sumnjati, da je i Pavelić osobno s najvećim poštovanjem gledao na Stepinca, jer se inače ne bi tako brzo s njim sastao.

Sve su to dokazi, da ni Pavelić ni ustaše nisu ni mrzili ni odba-

civali Stepinca, a niti su mu predbacivali, što se je kao dvadesetgodišnjak bio prijavio u jugoslavensku dobrovoljačku legiju. **Za njih je bilo bitno, kakvo je njegovo držanje prema hrvatskoj državnoj nezavisnosti tada, u to vrijeme.** A ono je bilo apsolutno pozitivno.

Zato razlozi, zbog kojih hrvatska vlada nije položila prisegu pred Stepincem, leže u nečemu drugomu, a ne u onomu što navode Krišto, Cvitković, Cecelja i njima slični pisci. Oni su tu stvar prenapuhali, kako bi na umjetan način stvorili sukob između Pavelića i Stepinca, iako toga sukoba nije bilo.

---

¹⁰⁰ - Rudolf Horvat: Hrvatska na mučilištu, Zagreb, 1942., str. 604.-607.

Naime, iako su Pavelić i ustaše nastojali odlučno obračunati sa svim duhovnim nasljeđem Kraljevine Jugoslavije, oni to nisu mogli u kratkom roku i do kraja učiniti pa tako ni s načinom kako će vlada polagati prisegu. Po svemu sudeći, **u Jugoslaviji se je prisega polagala pred običnim župnicima, pa je tako bilo i u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.** Zbog toga je vlada položila prisegu **pred Vilimom Ceceljom, kustošijskim župnikom,** koji je uz to bio i član Ustaškoga pokreta, **jednim evangeličkim pastorom i Ismetom ef. Muftićem,** zagrebačkim imamom. Nisu pozvani ni nazočni bili niti evangelički biskup, niti muftija, iako je Pavelić zbog posebnih političkih razloga pazio, da se ni najmanje ne povrijedi muslimanska osjetljivost, pa tako ni nadbiskup Stepinac.

d) Kako bi se dokazalo, da je nadbiskup Stepinac osuđivao hrvatsku državnu vlast i bio s njom

u lošim odnosima, ponekad se pribjegava krivotvorenje povijesnih dokaza, pa i Stepinčevih govora. To zorno pokazuje upravo njegov govor od 21. lipnja 1942., u kojemu se je osvrnuo na Budakovu novelu "Buntovna krv". Prema Benigaru, Budak se je u toj noveli "izrugivao mirotvorstvu nekih političkih skupina i onima koji su Hrvate podrugljivo nazivali mekušnim tamburašima", pa im je "htio odgovoriti da Hrvati znadu i ubojitim oružjem rukovati"¹⁰¹. U noveli su, izgleda, i riječi: "Mirotvorstvo ... treba uništiti i poći novim putem od prošlosti", a završava parafraziranjem Nazorovih stihova: "Mi jesmo i ostajemo porod vuka i arslana!"

---

¹⁰¹ - O. Aleksa Benigar, nav. dj., str. 466.

Pregled slobodne Hrvatske (19. 11. 2011.)

Mate Ćavar, Zagreb

Veličanstvena obljetnica vukovarske epopeje!

Poslije dvadeset godina s preko pedeset tisuća hodočasnika u Vukovar opet se pokazalo hrvatsko nacionalno jedinstvo. Bili su svi predstavnici branitelja Hr-

vatske sa stočetrdeset svojih ratnih zastava. Bili su i svi čelnici RH. Kada novinari pitaše predsjednika RH Ivu Josipovića gdje je bio na dan tragedije Vukovara 18. studenog 1991. on nakon stanke odgovara u stanu s kćerkom.

Kardinal Vinko Puljić

Primas Hrvata kardinal Vinko Puljić u Vukovaru.

Nema nikakve dvojbe da je kardinal Vinko Puljić iz Sarajeva primas svih katoličkih Hrvata u domovini. Na svetoj misi zadušnici na groblju hrvatskih branitelja propovijedao je svetački i hrvatski ponavljajući one Isusove riječ da se Hrvati nikoga ne boje, i pored svih zlotvora Haaškoga suda, dok su Kristov Božji narod. Cijela njegova propovijed bila je praćena najvećom tišinom i pozdravljena pljeskom. Hvala hrabrome kardinalu Vinku Puljiću!

Zašto je Vukovar morao pasti 1991.?

Pitaju se njegovi branitelji i njihovi zapovjednici i organizatori obrane Zadro, Merčep, Dedaković i Borković sa Sinišom Glavaševićem koji je bio glas Vukovara.

Trebalo je vremena da se organizira Hrvatska vojska i policija kao i da za ratnog ministra obrane dođe Gojko Šušak, siguran, odan i sposoban. Ali da nije bilo obrane Vukovara srbofašisti bi preduhitrili to sve sa onom silom.

Prof. dr. Miroslav Tuđman nastavlja očevo djelo!

Svim državotvornim Hrvatima povratila se vjera u Tuđmanov HDZ kada se na njegovoj listi u zagrebačkoj Prvoj izbornoj jedinici na drugome mjestu pojavilo i ime prof. dr. Miroslava Tuđmana. Iako on nije očeva naboja, u ovo mirnodopsko vrijeme je dovoljno intelektualno i politički postojan da HDZ vrati izvorima svojega besmrtnoga oca. I neka nam bude sretno!

Konačno će i Mesićevi zločini doći na red!

Najavljivanje iznašanja dokumentacije o materijalnoj pomoći australskih Hrvata u vrijeme obrane od srpske agresije, u knjizi Hrvatice Ine Vukić je konačno pripremanje istrage protiv jednog od najvećih lažova Stipe Mesića. **On je u obje predizborne kampanje najavljiavao povratak otuđenoga novca iz stranih banaka od desetak milijardi kuna.** Je li pri tome mislio i na svoj kriminal.

Na čijoj su strani Ljubo Jurčić i Milan Bandić?!

Sa samostalnim listana izlaze Ljubo Jurčić i Milan Bandić, podrijetlom dva susjedna Hrvata iz Hercegovine. Oba su bili u SDP-u kojega su napustili. Oba navodno pripadaju katoličkoj vjeri Hrvata.

Vjeruje se da će oba prijeći izborni prag i pitanje je hoće li se vraćati opet SDP-u ili će se prikloniti HDZ-u. Iako kukuriku anketu Mislava Bage neprestano govore o nadmoći kukuriku koalicije bivšega SKJ, izbori će pokazati pravu svijest hrvatskoga naroda.

Euro unija sa svojom valutom ide k provaliji!

Sve se opet svodi na dvije najmoćnije države EU, na Njemačku i Francusku, koje odlučuju o svemu. Ali i one se sve više međusobno spore. Jedina koja je glavni ekonomski čimbenik EU je BRD. I dok se stvara nova Euroazijska unija, ova EU sve više klizi provaliji. **I u Njemačkoj sve više Nijemaca želi opet svoju valutu marku.**

Što će se sve događati do ulaska RH u EU? **Franjo Tuđman je vjerovao da će se EU ras-**

pasti prije ulaska RH u nju. Nadajmo se. Što se tiče nas Hrvata neka ovakva EU čim prije nestane. Umjesto ovakve neka se stvara Savez Slobodnih Država Europe! Ovakvu EU žele samo oni kojima je konačni cilj asimiliranje manje brojnih do čega sigurno dolazi prije ili nešto kasnije. S obzirom na našu lijepu domovinu Hrvatsku ona je na prvome udaru zbog svih prirodnih ljepota kopna i mora. Mnogi turisti izjavljuju da nikada nisu vidjeli ljepšu zemlju od Hrvatske, što se tiče i kopna i mora.

Hrvati Domovine žele povratak Hrvata tuđine!

Mi smo relativno manje brojnan narod od desetak milijuna Hrvata domovine i svijeta. Mnogi nas Hrvate smatraju najkulturnijim i najhrabrijim narodom na svijetu, kao i najkatoličijim i da

spadamo među neuništive narode što se sve može i povijesno potvrditi. Poznati hrvatski kritičar Miroslav Krleža piše u svojim Zastavama:

"Svaki drugi narod u hrvatskim uvjetima davno bi bio nestao!"

A to nam potvrđuje i hrvatski obrambeni Domovinski rat!

Znanstvene suprotnosti "Bosanskih piramida"

Dok jedni znanstvenici osporavaju drugi podržavaju postojanje bosanskih piramida u Visokome. Glavni otkrivač bosanskih piramida je akademik dr. Semir Osmanagić američki biznismen koji financijski doprinosi otkriću unutrašnjosti tih na izgled piramida sunca i mjeseca kako ih zovu. U svakom slučaju velike zanimljivosti postoje od prije tisuću i četriristo godina.

Konstituiranje Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (3)

Hodimir Sirotković,

"ZAVNOH, Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske", ulomak,

"Dom i svijet", Zagreb, 2002.

3. Slijede posebni pravilnici o radu prehrambenih komisija i komisija za sjetvu,²⁵ te obradi napouštene zemlje.²⁶ U to vrijeme nametnula se posebnom hitnošću organizacija sjetve u uvjetima decimirane radne snage i nedovoljnog sjemena. Pod parolom "ni jedan komad zemlje ne smije ostati neobrađen" uspjelo je NOO-ima, uz efikasnu pomoć omladinskih radnih brigada, obraditi i zasijati **najveći dio raspoloživog**

zemljišta na središnjem oslobođenom području Hrvatske.

4. U travnju 1943. **Inicijativni odbor donosi uputstva o osnivanju općinskih ambulanti, propisuje formulare priznanica za rekviriranu hranu**, u zajednici sa sanitetskom službom Glavnog štaba NOV i POH predlaže mjere za suzbijanje trbušnog tifusa i pjegavca i na posebnim upitnicima **sabire podatke o stanju i kapa-**

²⁵ - Isto, dok. 22, 23 i 23c, str. 65-68.

²⁶ - Isto, dok. 24, str. 70-71.

citetu obrta na području pojedinih NOO-a.²⁷ U to vrijeme Inicijativni odbor vodi upornu borbu za otvaranje obrtničkih radionica i za **obnovu sitne industrije**,²⁸ stočarstva i oživljavanje trgovine.

5. U svibnju slijedi **uputstvo o pripremnim radovima za žetvu**, o načinu trgovanja na oslobođenom području, **o radu pilana i vršalica**, o unapređenju kulturno-prosvjetnog rada, te uputstvo o postupku NOO-a u slučaju neprijateljskog upada na oslobođeni teritorij.²⁹ Od tih svibanjskih uputstava, **posebno su važna ona o unapređenju kulturno-prosvjetnog rada** na oslobođenom teritoriju. Inicijativni odbor predlaže da svaki NOO osnuje kulturno-prosvjetni odbor koji će rukovoditi cjelokupnim školskim i vanškolskim radom. Posebno se naglašava značenje **otvaranja "domova kulture"** kao važnog medija za masovno prosvjećivanje naroda. U tome se dokumentu posebno naglašava nužnost povezivanja škole sa suvremenim životom, šire korištenje štampe, razvijanje specifičnih oblika kulturno-umjetničke

aktivnosti. To uputstvo predstavlja izuzetan napor da se - u znatno poboljšanim vojno-političkim uvjetima na oslobođenom području Hrvatske - pokrene i oživi kulturno-prosvjetni rad u svim mogućim aktualnim oblicima.

6. U lipnju Inicijativni odbor objavljuje **uputstva o radu pilana**, te o **zakupu i najmu napuštene obradive površine**.³⁰

Piscu nije moguće, zbog ograničenog opsega ovoga rada, detaljnije analizirati sadržaje pojedinih normativnih propisa Inicijativnog odbora, a **pogotovo pratiti i ocjenjivati njihova praktična ostvarenja**, jer bi to mogao biti predmet posebne i mnogo opširnije studije. Ali već samim nabravanjem kratkog sadržaja donesenih uputa čitalac može steći jasnu

---

²⁷ - Isto, dok. 29, 33, 35.

²⁸ - Isto, dok. 39, str. 106-107. Sadrži članak Branka Zlatarića pod naslovom "Za oživljenje našeg obrta".

²⁹ - Isto, dok. 50, 52, 55, 58, 59, 60.

³⁰ - Isto, dok. 67 i 74

predodžbu da je Inicijativni odbor svojim radom zahvatio sve aktualne životne probleme na oslobođenim područjima Hrvatske. Pružanjem konkretne pomoći NOO-ima na terenu, u obliku instruktaže, Inicijativni odbor znatno je pridonio kvalitetnijoj izgradnji narodne vlasti, uzdizanju novih rukovodećih kadrova, osiguravajući pri tom političku i stručnu kontrolu nad njihovim radom.

Inicijativni odbor već je od samog početka svoga djelovanja **vršio funkcije političke vlasti**. Njegova uputstva i drugi normativni akti imaju karakter prinudnih propisa iza kojih stoji, doduše, svijest masa, ali i NOV i POH kao organizirana sila revolucije, koja štiti egzistenciju i provođenje toga novoga, revolucionarnog prava. S obzirom na to, ne može se poreći da navedeni propisi Inicijativnog odbora imaju na oslobođenom, a dijelom i na neoslobođenom području, normativni karakter, i po sadržaju i po djelotvornom provođenju u život od organa nove, narodne vlasti. Inicijativni odbor je po svojoj nadzornoj

funkciji stekao pravo da ukine odluke nižih NOO-a ako su bile u suprotnosti s njegovim općim aktima. Prema tome, **aktima Inicijativnog odbora ne može se odreći normativni značaj**, iako u to vrijeme **još nisu bili formirani vrhovni državni organi federalne Hrvatske**.³¹

O tom problemu vidi još ove radove: F. Čulinović, Neka pitanja izgradnje novog jugoslavenskog prava, Zagreb 1954., izd. JAZU, separat; V. Simović, AVNOJ Pravno-politička studija, Beograd 1958., 37-43; M. Šnuderl, Povodom nekih državno-pravnih rasprava, Arhiv za pravne i društvene nauke, Beograd 1949., br. 4, 677 i d.

³¹ - O karakteru propisa ZAVNOH-a toga doba vidi pobliže u mom radu: Propisi ZAVNOH-a o organizaciji narodne vlasti u prvoj godini njegova djelovanja, n. dj., u bilj. 1.

Zemljopisne karte Hrvatske

(3)

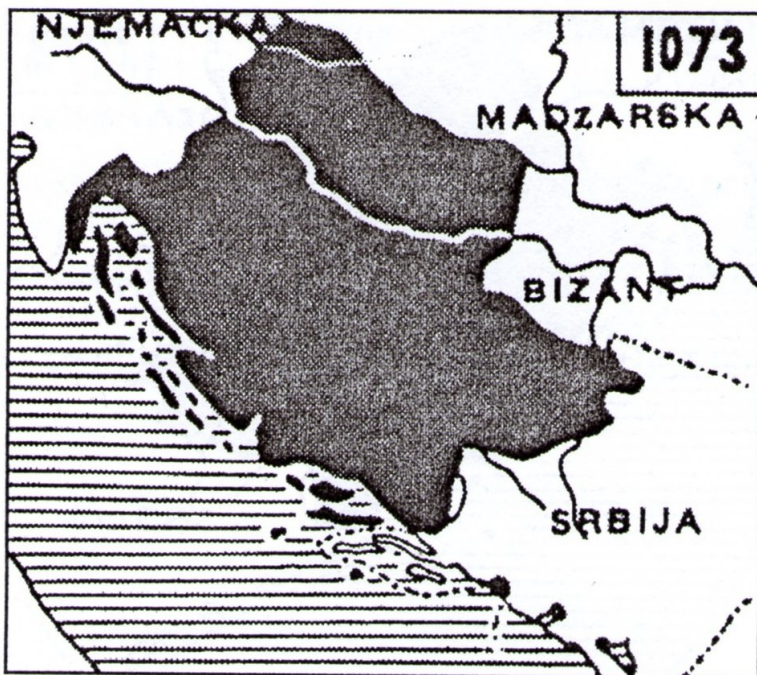
Božo Vukoja,

"Istina o obrambenoj domovinskoj borbi za slobodu i nezavisnost Hrvatske 1989.-1997. godine", Orahovića 2002.

Hrvatski kralj Petar Krešimir III., zvani Suronja, izuzetno je važan po tome što je 1.000. godine porazio mletačko i bizantsko brodolje.

Hrvatska je u XI. stoljeću bez sumnje imala najveći teritorij i najjaču vojnu silu, osobito pomorsku. Iz tog je vremena najpoznatiji

kralj **Petar Krešimir IV.** Vladao je Panonskom Hrvatskom, Dalmatinskom Hrvatskom i čitavom Neretvanskom kneževinom.

Karta broj 3 - Hrvatska Kralja Zvonimira

Još vjerujem moj narode u te, da ćeš pronać' do izlaza pute (1)

prof. Žarko Marić, Zagreb

EYU sutra, plan sa nama ima,
zemlju, vodu prodati strancima.

Prosac novi od Brisela beže,
svoj nam prsten oko vrata steže.

Neki hoće pravit novu svadbu,
guske idu ponovo u maglu.

Kolonija postajemo prava,
ljudožderskog krupnog kapitala.

Stalno bruje uvoz kapitala,
poslastica naša im obala.

Svoju zemlju strancima prodati,
pa na tuđoj potomke rađati.

I nama će ostat puno toga,
neće dirat zraka hrvatskoga.

Dovest će nam strance i uljeze,
već imamo malene kineze.

Ante, Jozo male mace bili,
prodanog smo dosta povratili.

Sutra više tog povratka nema,
kupac svoje grunтовnički sprema.

Vlasništvo se i oružjem brani,
na Srbiji su ga isprobali.

Robili nas s konj' ma, s tenkovima,
ovi sada gaze eurima.

Prevode nas žedne preko vode,
nikad više neće bit slobode.

Kao Bosna ponosna nekada,
i Hrvatska danas šaptom pada.

Suverenost ode na tanjuru,
18-sta vazda nam na umu.

Jugo tanjur bio moćna sprava,
u smrt poslo pol milijun glava.

Ukinut će vojsku i granice,
zašto dasmo mi toliko dice.

Štoć' nam vojska čuvat će nas NATO,
čuli ovo moja tetka Kato.

To je isto vuk ti ovce čuva,
prodaju nas, rodila ih 'urva.

Tetka Kato povijest se ponavlja,
18 - ste, narodu se javlja.

Boljševička klanja po Sloveniji

(5)

dr. Mitja Ferenc*

Oznaka: 44

Ime: Laško - Grobišče pri pokopališki vežici

Kategorija: jama

Označitev: ne

Narodnost: Hrvati

Občina: Laško

Zanesljivost: 2

Oznaka: 49

Ime: Selo pri Žirovnici - Grobišče Selo pri Žirovnici

Kategorija: jama

Označitev: ne

Narodnost: Hrvati

Občina: Žirovnica

Zanesljivost: 2

Oznaka: 48

Ime: Zgornji Otok - Grobišče

Zgornji Otok

Kategorija: jama

Označitev: da

Narodnost: Hrvati

Občina: Radovljica

Zanesljivost: 2

---

* - dr. Mitja Ferenc: "Topografija evidentiranih grobišč", ulomak iz knjige: "Proročilo Kosije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč 2005-2008", Družina, Ljubljana, 2008.

Oznaka: 50

Ime: *Moste - Grobišče Baudova ledina 1*

Kategorija: jama

Označitev: ne

Narodnost: Hrvati

Občina: Žirovnica

Zanesljivost: 2

Oznaka: 52

Ime: *Marija Reka - Grobišče Kregarjev graben 2*

Kategorija: jama

Označitev: da

Narodnost: Hrvati

Občina: Prebold

Zanesljivost: 7

Oznaka: 51

Ime: *Marija Reka - Grobišče Kregarjev graben 1*

Kategorija: jama

Označitev: da

Narodnost: Hrvati

Občina: Prebold

Zanesljivost: 7

Oznaka: 53

Ime: *Mostec - Grobišče v protitankovskem jarku*

Kategorija: protitankovski jarek

Označitev: ne

Narodnost: Slovenci i Hrvati

Občina: Brežice

Zanesljivost: 2

Liskovo

*d.o.o. za poslovne djelatnosti
Zagreb, Pete poljanice 7
registriran 1992.*

Žiro-račun: 2340009-1110043470 PBZ d.d.

Matični broj: 3895009, OIB: 35780633819

e-mail: liskovo.zagreb@gmail.com

tel: 01/2923756, fax: 01/2923757

Djelatnost: računalne i srodne aktivnosti, savjetovanje u vezi s poslovanjem i upravljanjem, promidžba (reklama i propaganda), djelatnost nakladnika, distribucija tiska, djelatnost javnog informiranja, poljoprivredna djelatnost, prerada u ekološkoj proizvodnji, trgovina ekološkim proizvodima, neprerađenim biljnim i životinjskim proizvodima te proizvodima koji su potpuno ili dijelom sastavljeni od takvih proizvoda, zdravstvena zaštita bilja, proizvodnja, prerada, unošenje iz trećih zemalja ili distribucija određenog bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta, poslovi suzbijanja štetnih organizama ili uništavanja bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta za koje su naređene mjere uništenja, sudjelovanje u športskom natjecanju, športska priprema, športska rekreacija, športska poduka, upravljanje i održavanje športskom građevinom, turističke usluge koje uključuju športsko-rekreativne ili pustolovne aktivnosti, ostale turističke usluge, turističke usluge u ostalim oblicima turističke ponude, kupnja i prodaja robe, obavljanje trgovačkog posredovanja na domaćem i inozemnom tržištu, zastupanje inozemnih tvrtki, proizvodnja i uzgoj uzgojno valjanih životinja, oplodivanje domaćih životinja, trgovina uzgojno valjanim životinjama i genetskim materijalom.

